

Sõjaasjanduse ajakiri

SÕDUR

№ 49.

Laupäeval, 5. detsembril 1925.

VII aastakäik.

OTEPÄÄ MANÖÖVRITE PÄEVILT.

5. JALGVÄE RÜGEMENDI 7. AASTAPÄEVA PUHUL 21. NOVEMBRIL 1925.

RÜGEMENDI OSADE (JALGVÄE) ÜMBERPAIGUTAMINE VEOAUTOL.

Sõjainistri korraldus 1. detsembri mälestamiseks.

1-sel detsembril möödub aasta sellest päevast, millal Vaba Eesti olemasolemine sattus raske katse alla. Meil kõikidel on veel meeles, kui 1. detsembri udusel hommikul võõralt maalt tulnud kommunistlike internatsionaali palgalised agendid viisid paarsada pimestatud inimest oma kaaskodanikkude tapmisele, tapmisele unepaalt. Löök oli sihitud meie demokraatliku riigikorra kukutamiseks vägivaldsel teel. Kuulipildujatega ja granaatiga varustatud mõrtsukad püüdsid hävitada ja laialipillata neid, kes kutsutud olid riigi ja rahva vabadust kaitsma. Kuid meie kaitseväge, kes alati valmis truult oma kohuseid täitma, astus kiirelt välja ja lühikese verise heitluse järele likvideeris mässu. Kaitseväge kindel usk meie rahva tulevikku ning raugemata tahtmine oma kodu kaitsta ajasid nurja palgaliste mõrtsukate ja äraandjate alatud kavatsused. Mässu likvideerimine nõudis kaitsevält ohvraid, ohvraid isamaa eest. Langenute mälestus on kallid kaitsevälastele ja ei kustu nende südametest. Lugupidamise ja tänu-tundega kõik kaitsevälased kummardavad vaimus kaasvõitlejate, 1. detsembril langenute, hauaküngaste ees. Samal hetkel annavad ka iseenele töötuse võtta langenuid kõrgeks eeskujuks kohuste täitmisel.

Et vääriiselt väljendada meie leinatundmisi ja samal ajal väljendada meie tahtmist ühte hoida ja valmis olla kodukaitseks, käsen 1. dets.

kõigis karnisonides korraldada läinud aasta 1. detsembri sündmuste ja nendega seotud riigitruude kodanikkude mälestamist, milleks:

1. umbes kella 10 paiku korraldada väeosade asumisraionis aktused, päevakohaste kõnedega. On soovitatav, et aktustest osa võttaks seltskonna tegelased. Kõnesi ei ole vaja rohkem kui 2—3 ja kõned ise peavad olema lühikesed ja mõjuvad.

2. Pärast aktusi korraldada jalutuskäigud muusikaga. Jalutuskäikudele välja viia sõudrisi võimalikult suuremal arvul.

3. Karnisonides, kus olemas 1. detsembril langenute hauad, pidada jumalateenistust langenute kalmudel.

Loodan, et kohtades, kus kaitsevæeosad puuduvad, kohalik seltskond ise omal algatusel mälestab langenute austamist.

4. On soovitatav, et 1. detsembril langenute mälestamisest osa võtaks kaitseliit võimalikult rohkearvuliselt ja seltskondlike organisatsioonid.

Diviiside ülematel selleks teha kohalikkudele karnisonide ülematele kohuseks läbirääkimistesse astuda kohalikkude kaitseliidu päälikutega ja organisatsioonide juhatajatega.

Nr. 613. 26.XI.1925 a.

J. Soots

Kindralstaabi Kindral-major,

Sõjainister.

Aasta rahutööd meie riigikaitse teenistuses.

See oli 1. dets. 1924 kella viie paiku, kus ostetud vene kommunist oli oma käe sirutanud välja selleks, et ainsa üllatushoobiga vallutada meie riigi vaimline ja majanduslik tsentrum — Tallinna linn. Vaenlane teadis ülihästi, et Tallinn kui riigi süda ja tuiksoon on niivõrra elulise tähtsusega, et tema halvamine mõneks tunniks võib saada saatustlikuks tervele Eestile. Sellepärast loodetigi eestkätt siin saavutada suuri tagajärgi lühikese aja jooksul, „kerge vaeva ja vähese verrega“, nagu omal ajal oli tähendanud suurvene ideoloogia tulisem eestvõitleja Peeter I.

Sarnaste röövvaadete armust Tallinna põline kodanik 1. detsembri varahommikul ärkas üles kuulipildujate ja püsside praginal.

Klirisesid kohati aknaruudud, siin-seal tegid oma hävitustööd tugevajõulised käsigranaadid ja lõhkepommid. Langesid esimestena õiste

hulguste ohrtena need, kes juhuse sunnil olid just sattunud kohale — riigitegelane, poliitseinik, tööline, sõjaväelane.

Mõneminutiline kuritöö — ja näis nii, et kõikjal, kus hambuni relvastatud terrorist oli puntunud kokku rahuliku kodanikuga, ta pühitses hirvitades oma võidupidu! Juba vallutati Toompea, postkontor ja mõned teised üldise tähtsusega asutused!

Kuid siiski oli üks liik elanikke Tallinnas, koguni väikene käputäis võrreldes suure kodanikkude massiga, kelle külge ei hakanud kommunistide hammas. Illusoorseina osutusid nende suhtes kõik mässuliste kavatsused ja plaanid!

See oli meie Tallinna väikene garnison, resp. sõdurkond meie garnisonis.

Nendegi pihta oli suunitud saatuse katte all teostatud kommunistlik löök, selle raskeim

osa pealegi. Nemadki tabati voodis une pealt, olukoaras, kus puudusid nende vanemad juhid — ohvitserid, kelle käske ja korraldusi nad olid harjunud kuulma ja täitma.

Hoolimata kõigest nad ei alistunud paanikale ja segadusele, nagu see psücholoogiliselt on omane sarnasele olukorrale, vaid igauks neist täitis oma raskeid kohuseid nii, nagu seda suudab teha ainult kangelane.

Nende julged teod said aluseks pöördepunktile detsembri sündmustes Tallinnas. Kaptein, Shaurupp, Pesur, Keng ja teised — need nimed levinegu üle maa, nende kohuse- truudusest vaimustugu iga Eesti sõdur, iga Eesti kodanik!

1. detsembri sündmused ei pannud seisma meie kaitseväge organiseerimistöo hooratast, vaid koguni ümberpöörduvalt — viimane hakkas liikuma tunduva kiirendusega.

Siit ammutati jõudu ja kogemusi, et jatkata tööd kahekordse energiaga.

Käega katsutav väline hädaoht ühendab ja liidab kokku. Meilgi kaitseväge läbielatud sündmuste mõjul lähendus hingeliselt seltskonnale. Iga sõjavägi nii rahu kui sõjaajal vajab seda moraalset toetust, mida võib anda temale rahvas oma tervikus. Väga kujukalt tähendab selle kohta Ludendorff oma „Sõjamälestustes“:

„Sõjavägi ja merijõud kasvavad kui tammed kodumaa pinnas. Nad elavad kodumaast ja ammutavad siit oma jõu. Nad ei või midagi luua juure sellele, mis siit saavad, vaid peavad võitlema sellega, mis neile annab kodumaa füüsiliselt, materjaalselt ja hingeliselt“. Toetatud sellele kõikumata alusele areneski rahu- tööd meie kaitseväes.

Tehnilise väljaõppe alal oleme jõudnud niikaugele, et suutsime korraldada üldised manöövrid tervele kaitsevæele, mis oli esimene suurem õpis pärast Vabadussõda. Saadud kogemuste kokkuvõtted ja kriitiline hinnang aitavad kahtlemata viia edasi suure sammu võrra meie kaitsevæe väljaõppe alal.

Sõjavæe rahuaegne ettevalmistus nõuab erakordset painduvust ja liikuvust põhiideedes ja aadetes. Selle suudame saavutada, kui endale õpiseid kogume paljuist kohtadest.

Siingi meil on läinud aasta jooksul „raitud aken Euroopasse“ ja on arenemas energiline ülesehitustöö.

Kuid tehniline väljaõpe on siiski ainult väline külg meie kaitsevæe ettevalmistuses, kuna siin lõppsihiks on: mehaniseerida a maksimumini lahingtegevas väljal ja staapides, andes oskusi juhtida ja juhatuse korraldusi täita ühes relvade kasutamisega maastikul.

Ometi selle kõrval ohvitseri ja sõduri haridus — kultuuriline elu, nende moraalsed ja intellektuaalsed hingejõud ei või jääda tähele panemata. Üks asi on professionaalne üksus ja sootu teine asi — need sisemised läbielamised, mis liidavad lahutamatuks tervikuks terve sõjavæe pere, muutes ta riigitruuks organismiks, kes on vaimustatud ühistest ideaalidest.

Selle sisemise kasvatuseni alal läinud aasta jooksul meie kaitsevæes on pandud liikuma ideeline töö, millest võib loota suuri tagajärgi tulevikus!

Jääb veel tähendada, et parimaks õpiseks sõjavæele on tema mineviku töö, mis ta teinud ise vaeuvaljadel. Minevikuta pole tulevikku, ainult oma enda kogemustel, mis kriitiliselt hinnatud ja selgitatud, võib ehitada üles oma pärane lahingdoktriin.

Mineviku paistusega ümbritsetud kangelastegudel moraalset on maagiline mõju järeltuleva noorsoo hingeilma kujundamisele, olles mõjuvamaid abinõusid viimase kasvatamiseks uutele kangelastegudele.

Meie kaitsevæel on hiilgavaid traditsioone lähemast ja kaugemast minevikust. Tuginedes neile ja oma õppeväljadel omandatud oskustele, ta suudab iga silmapilk tõrjuda tagasi vaenuavaldused, mille eesmärgiks on meie rahva paremate ideaalide röövimine!

See ülesanne praegusel silmapilgul on seda kergemini teostatav, et meie kaitsevægi ei ole enam üksinda nagu 1. detsembril 1924, vaid teda toetab reaalselt meie organiseeritud seltskond „Kaitseliidu“ näol.

Mõlemate vendade ideeliselt liidetud koostööst on meil meie rahva julgeolek ja parem tulevik!

A. T.

Kolonel-leitn. Herman Rossländeri mälestustahvli avamine 1. dets. 1925 Tallinnas.

Vabariigi Ohvitseride Keskkogu otsustas 1. detsembril 1924. võitluses Balti jaama vabastamisel langenud kol.-lt. Rossländeri mälestuseks jaamahoone seinale kinnitada mäles-

Kolonel-leitn. Herman Rossländer.

Langenud võitluses 1. dets. 1924.

1. detsembril 1925. mälestavad üle terve maa kõik riigitruid kodanikud 1. dets. 1924 a. sündmuste ohvreid. Kaitsevägi on see, kes kindlustab riigi julgeolekut igal ajal. 1. detsembri mässajad hindasid seda asjaolu õieti, kui valisid nad oma esimesteks tähtsamateks kallaletungi objektideks kaitseväe osad. On teada, kui hiilgavalt viimased valmis said oma ülesandega, täie rinnaga kattes seljataga olevaid rahulikke kodanikke ähvardava hädaohu eest. Selle juures sai osaks mõnelgi kangelassurm. Nende mälestust ja eeskujut kaitseväge ei unusta kunagi.

Siinkohal tahame meeletuletada kol.-leit. Herman Rossländer'it, kui ainukest kõrgemat juhti, kes, Balti jaama mässajatest puhastades, langes avalikus aktiivses võitluses, mitte aga juhusliku kuuli läbi. Niisuguse aktiivse eeskujuna jäägu tema mälestus meile kalliks kaitsevæes. A.

tustahvlit. Pöörati luba saamiseks Teedeministri poole. Peale pikemate läbirääkimiste sai Keskkogu selleks luba.

Mälestustahvel avati pidulikult. Jaamahoone ette oli leinaparaadiks rivistatud jalgvæe,

merevæe ja kaitseleidu üksusi ning politsei ratsareserv. Avamisel viibisid — siseminister härra K. Einbund, riigikaitse komisjoni liige härra A. Anderkopp, palju kõrgemaid sõjaväelasi sõjaministri abi kindral Lill'iga eesotsas, kõrgemaid tsiviilvõimu esitajaid ja kodanikke. Mälestustahvli avas kaitsevæe staabi ülem kindral Tõrvand, kes järgmistele sõnadega pöördus avamispidustusel viibijate poole: „Aasta tagasi käputäis riigiäraandjaid, keda juhtisid kommunistilise internatsionaali palgalised agendid, tõstsid meie vabariigi pealinnas mässu, et kukutada meie rahvuslikku riiki, hävitada meie põhiseadusega maksuma pandud demokraatlikku korda.

1. detsembri varajasel hommikul tungisid mässulised salgad riigiasutuste ja kasarmute kallale, et pimeduse kätte all julgemini teha oma veretööd, tappa magajaid sõdureid, tappa väheseid valvelolijaid, demoraliseerida ülejäänuid. Kuid rängasti eksisid kommunistid. Nad ei suutnud küllalt kõrgelt hinnata meie kaitsevæe isamaa armastust, rahvustunnet ja kohusetruudust. Nad ei suutnud aimata, et ka kõige ootamata hädaohu silmapilgul Eesti ohvitser ja sõdur on valmis kindlalt ja otsustavalt välja astuma kodumaa vabaduse ja kodanikkude hea käekäigu kaitseks. Pea igalpool, kus mässulised tegevust avaldasid, astusid neile vastu kaitsevæelased, sagedasti omal algatusel ilma käsuta ülemuse poolt. Verise mässu verine lipp ei tohtinud rüvetada meie vabariigi pinda.

Ka siin, Balti jaamas, tuli kaitsevæelastel võitlusesse astuda riigivaenlastega. Oli vaja kiirelt tegutseda, otsustavalt tegutseda. Siia tormab salkkond ohvitserisid ja sõdureid kolonel-leitnant Rossländer'i juhatusel. Lahingus iga juht püüab talitada vastavalt olukorrale ja vastavalt oma iseloomule. Olukord nõudis kiiret ja otsustavat tegevust. Seda tundis kol.-lt. Rossländer. Meie, tema kaua-aegsed kaasteenijad teadsime, kui kõrgelt ja eeskujulikult oli arenenud selles juhis kohusetruudus; meie teadsime, et sel mehel on otsekohene kindel vapper lõvi süda, võib olla vähe temperamentlik ja kärsitu.

Jõudes jaama ligidale, umbes seal, puistes, seab lahingvalmis oma osa ja ise ligineb jaamale, et selgitada, mis seal õieti lahti. Teda võtavad vastu kommunistide kuulid. Kol. Rossländer saab raskesti haavata, langeb kividele. Siis avab ägeda tule tema väeosa ja varsti ründab jaamahoonet. Kommunistid põgenevad.

Kol. Rossländer vahepeal on kaotanud palju verd. Juba Vabadussõjas on kol. Rossländer kastnud kodumaa pinda oma verega.

Nüüd on aga verekaotus nii suur, et kol. Rossländer päev hiljem sureb, sureb oma kodumaa eest, kui eeskujulikult kohusetruu kodumaa poeg.

Ilus ja ülistav on kodumaa eestsurra. Olgu see trööstiks kol.-ltn. Rossländer'i omastele. Meie sõjaväelastele on aga alati kallis kol.-ltn. Rossländer'i mälestus. Usun, et kui peaks saatus nõudma meilt uusi ohvreid, siis kaitsevälased kõhklemata tahavad täita oma kohuseid nii, nagu täitis neid kol.-ltn. Rossländer.

Selle eeskujuliku kodumaa poja mälestuseks kodanikkude keskel ja meie kohusetunde väljenduseks olgu see kivitahvel, mida ei tohi unustada Eesti rahvas, kui ta tahab iseseisvalt elada.

Au langenuile kodumaa eest!“

Lõpetades nende sõnadega, tõmbab kindral Tõrvand kivitahvliilt musta leinakatte.

Eemal, puisteel, annab kaitsevälaste rühm jaamahoone teiselt korralt puhutud signaali peale mälestustahvli avamise silmapilgul püssidest kolm kogupauku.

Järgnesid umbes 1/2 tundi kestvad vaimulikud kõned ja õnnistamine, esiteks praost Mohrfeldt'i, siis preester Laar'i poolt. Vaimuliku talituse lõppedes mängis orkester koraali „Ligemal, Jumal Sull“.

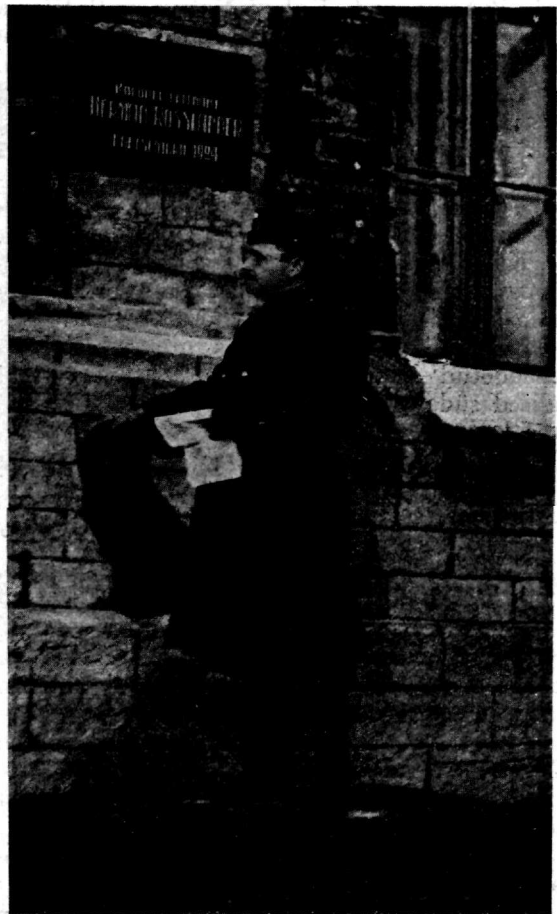
Koraali järele asus kõnetoolile riigikaitse komisjoni liige A. A n d e r k o p p, kes lühikeses kõnes selgitas 1. detsembri tähendust. Tihti ei osata hinnata ega ette näha, kui suur tähendus on mõnel üksikul momendil rahva ajaloos. Kui Lembit Paala lahingu kaotas, ei olnud veel õiget ülevaadet, mida see enesega kaasa toob. Alles siis, kui raske orjaöö alla laskus, tunti, mis oli kaotatud. 1. detsember oli Eestile uueks õppetunniks. Alles tagant järele vaadates selgub, missuguse pöörde 1. detsembri sündmused meile oleks võinud tuua. Ühe ööga oleks purunenud kõik see, mis viimastel aastatel oleme ehitanud. 1. detsember olgu meile õpetajaks ja teenäitajaks edaspidises võitluses, õppetunniks selle kohta, missugune suur varandus meie kätte on hoiule usaldatud. Varandus, mille eest meie vastust peame andma lastele ja lastelastele.

Kõne lõppedes mängis orkester hümnid.

Peale selle möödusid kaitseväge ja politsei üksused paraadi marsil mälestustahvlist ja juhtidest, andes au mälestustahvlile ja juhtidele.

* * *

Vaimulikud kõned pidulikkudel koosviibimistel on armsad, kui nad ei ole pikad ja kui kuulajad nende vältel füüsiliselt ei kannata.

Kaitseväge Staabi ülem kindral J. Tõrvand avab mälestustahvli.

Käesoleval aktusel pidid osavõtjad kuulama vaimulikke kõnesid, mis sisult küll väga armsad, umbes pool tundi katmata peaga 8° R külma käes.

Eriti suurendas katmata peaga olek külmatunnet sõdurites, sest et neil on lühikesed juuksed, nad on relvades, jalad külmetasid ootamisest juba ennem ja nad seisid liikumatult.

Soomusrongide diviisi aastapäeva puhul.

29. novembril pühitses meie Vabadussõja kangelane, soomusrongide diviis, oma 7. aastapäeva.

Sel puhul olid kokku tulnud tema endise juhi, kolonel Partsi algatusel, hulk Tallinnas viibivaid vanu diviislasi, muude hulgas end. Kuperjanovi partis. patarei ülem, praegune siseminister Einbund, end. diviisi staabi ülem kol. Poopuu, end. Kalevi Maleva patl. ülema abi, praegune Kohtuministeeriumi nõunik Tief ja paljud teised Vabadussõja tuntud tegelased.

Koosviibimise algul mälestakse langenuid püstitõusmisega ja siis pöörab lühikese kõnega kokkutulnute poole kol. Parts ja selgitab neid motiive, mis teda mõttele viinud kokku kutsuda vanu diviislasi, vanu Vabadussõja veteraane.

Kuigi palju ei ole sest aega mööda, kus lõppes meie Vabadusheitlus, kus voolas veri meie kalli isamaa altaril. Kuid juba on unumas, halli aegade merde vajumas kõik täidesaadetud kangelasteod, on jahtumas need tulised südamed, mis hoogsamalt välja astusid oma kodumaa kaitseks.

Sellepärast on vaja värskendada seda vana soomusrongide vaimu, mis seisab tulisemas isamaa armastuses, ohvrimeelsuses ja valmisolekus oma kodu kaitseks välja astuda igal silmapilgul, kui hädaoht varitsemas.

On vaja end koondada, värskendada mälestusi Vabadussõja päivil, tehtud isamaalisi kangelastegusid edasi anda tulevatele põlvedele, neile kõneleda sellest, kuidas omal ajal Eesti rahva paremad pojad haarasid kätte relva, et rajada omale riiki, võita vabadust ja iseseisvust.

Need on suured sõnad Vabadussõja tegelase suust!

Neid mõtteid vaja ümber formuleerida tegudesse, sest meie vajame tegusid eriti praegusel ajal, kus unustusse sattumas meie Vabadussõda.

Meil tehakse küll palju, kuid seks, et mälestada Vabadussõda, seda meie rahva geeniust teravamal kujul väljendavat akti, selleks ei tehta midagi. Isegi nii kaugele pole meie jõudnud, et kirjutada oma Vabadussõja ajalugu. Kuid seejuures ununevad mälestused, ununevad iga päevaga ikka rohkem ja rohkem.

Ja ometi peame meie Vabadussõja kirjeldamisel just erilist rõhku panema mälestuste värskuse peale juba sellepärast et meil sõja kohta käivad dokumendid äärmiselt puudulikud. See tuleb sellest, et meil Vabadussõjas vähe kirjutati, selle eest aga palju tehti.

Kol. Partsi poolt ülesvõetud mõtted leidsid elavat vastukõla kõikide kokkutulnute seas. Üksmeelselt kriipsutati alla vajadust kanda edasi rahvasse soomusrongide vaimutulist isamaalsust, valmisolekut kodu eest väljastumiseks.

Selleks otsustati ellu kutsuda kõikide endiste ja praeguste soomusrongide diviislaste koondus. See oleks koondus, mis seisaks meil isamaalisel alusel ja tühtlasi Vabadussõja traditsioonel.

Seda võib ainult tervitada.

Küsimus on ainult, kuidas leiavad need kavatsused teostamist? Kuid siin võib kindlasti öelda, et kui tegutsevad ka seejuures vanad soomusrongide diviislased nagu Vabadussõjaski, siis „murravad nad läbi“ ka nüüd oma uute ideedega, panevad aluse uuele ajajärgule, mille lipukirjaks tugevrahvustunne ja isamaa armastus, mis peab aitama meid võidule viia ka tulevikus.

—g.—

Sõjaväe juhtide ettevalmistamine Inglismaal.

Lugedes „Sõduris“ Nr. 47-48 Prantsus Kõrgema Sõjakooli õpetöö korraldustest, peab tunnistama, et umbes samad meetodid õpetamise alal valitsevad ka Inglise sõjakoolides ja kursustel. Et meil kaitseväge õpetuste õpetegevuses uuenduskavatsused päevakorras, siis on kohane siin kokkuvõtlikult märkida mõned tähtsamad iseäraldused meie ja Inglise ohvitseride ülendamisest ja ettevalmistamisest. Ohvitseride ülendamine järgmisse auastmesse kuni kolonelinini sünnib harilikult pärast erikursuste lõpetamist. Kursused on väga mitmekesised ja mitmesugused ja harilikult on nende ülesanne laiendada teadmisi ohvitserkonnas, äratada huvi edasipüüde vastu, näidata teid ja anda selleks juhatus, seal juures tundma õppides iga üksiku ohvitseri töövõimet ja teadmisi. Kindraliteks ülendamiseks ja kindralitele kursusi enam ei korraldata.

Koolides ja kursustel on harilikult loenguid 3—4 tundi päevas: enne lõunat 2—3 ja pärast lõunat 1—2 tundi, väljaarvatud laupäev ja esmaspäev, kus loengud peetakse laupäeval ainult enne lõunat ja esmaspäeval ainult pärast lõunat, et võimaldada ohvitseridele rohkem aega kodu jaoks. Kursused korraldatakse Inglismaal harilikult nõndanimetatud „sõjalaagrites“, kaugel linnadest, et seega anda võimalust sõjaväelastele täie jõuga oma asja juures olla ja osalt, et seal on kerge leida kohaseid õppe- ja harjutusplatse. Teoreetilisteks loenguteks on lektori poolt kursuste auitooriumi tahvil loengu alguseks ette valmistatud juba varemalt kõik-sugused diagrammid, vastavad joonestused ja õiendused. Enne loengu algust jagab lektor kursantidele lühikesed konseptid loengust. Konseptid on väga otstarbekohaselt kokku seatud ja trükitud poolele lehele, et

võimaldada kursantidel sealsamas lehel loengu ajal konspekti täiendada oma märkustega, mis märksa kergendab tööd ja annab kuulajale võimaluse rohkem lektori loengut tähele panna ja jälgida. Sageli toodakse loengute selgitamiseks kinopildidel ja kõiksugu ülevõtetel rikkalikke näiteid ilmasõjast, mis annab teoreetilisele loengule täitsa teise mulje. Niisugustel loengutel ei saa kursant kunagi tühimust ega väsimust tunda. Loenguid kuulab ühtlasi kursantidega ka alati keegi ohvitseridest kursuse juhtivast administratsioonist, mis võimaldab viimasele järelvalvata ja üles märkida kursantide tähelepanelikkust ja osavõttu.

sõitudel. Praktiliste tööde jaoks on nädalas kaks päeva ette nähtud, kui mitte arvesse võtta kursantide kodust praktilistele töödele ettevalmistamist, ülesandega tutvunemist, sest praktiline töö antakse 2—3 päeva enne praktiliste tööde algust ühes kaartide, valmis tehtud skeemide ja määrustikkudega igale kursandile kätte, ära näidates, mille peale iseäralist tähelepanu tuleb pöörata ehk mis nimelt hädatarvilik on läbi lugeda. Kursandid, ära jaotatult gruppidesse 5 kuni 7 meest, juhatajate saatel sõidavad kooli poolt palgatud era autobussidel 10—50 kilomeetrit koolist praktilistele harjutustele. 2—4 tunni jooksul koha peal maastikuga tut-

Kaitseväe staabi 8. aastapäeva puhul 6. dets. 1925.

Istuvad (vasakult) sõjaväe ametnik Püü, sanit. kol.-leitn. Lepp, korvalül. kol. Reiman, korvalül. abi kol. Kanep, major Leithammel.

Seisavad (vasakult) s. am. Saarnok, s. am. Pettai, kapt. Kavnissaar, kapt. Vunn, major Moorladi, ltn. Oole, s. am. Rätsepp, s. am. Moik.

Loengute lõpul avatakse 5—15 minutiline läbirääkimine loengu kohta. Igaüks kursantidest võib lektorile loengus puudutatud küsimuste alal seletust paluda. Lektor annab seletust ja täiendab loengut kui seda tarvis hea meelega, ja kui tema küsimust lahendada ei saa, ei oska ehk ei tea, siis ütleb seda otsekoheselt välja ja lubab seda teha järgmisel loengul pärast asjaga põhjalikumalt tutvunemist.

Vahetõttu kursantide ja lektorite vahel läbirääkimistel on väga lihtne — kodune, sõbralik ja sealjuures kindlasti tõsine ja asjalik.

Loengud peetakse alati asjatundjate eriteadlaste poolt. Väga tihti kutsutakse eriteadlaste väljastpoolt sõjaministeeriumi: lennuväest, mereväest, ülikoolidest eraisikuid-eriteadlasti rahvamajanduse ja rahaasjanduse alal j.n.e., kes igaüks edasi annavad omal alal omad teadmised ja kogemused kuulajatele. Eriteadlased, kes küllalt ei ole harjunud ettelugemisi pidama, saavad kokku ja saadavad omad litografeeritud loengud kursantidele väljajagamiseks, kuna ise ilmuvad ainult mõne päeva pärast, et anda kursantidele läbirääkimistel seletusi ja täiendusi antud paljundatud loengutele.

Praktilisi töid antakse koju harilikult väga vähe ja töö tehakse kõik suuremalt osalt klassides ja välja-

vunedes lahendavad grupid sealsamas praktilise ülesande, ülesmärkides skeemides, mis tarvis ja tehes vastavaid kirjalikke korraldusi.

Gruppide juhatajad, õieti gruppide järelevalvajad ohvitserid korjavad koha peal tehtud tööd ära.

Paari päeva pärast antakse tööde juhataja poolt osalt parandatult ja kõiksugu märkuste ja küsimustega praktilised tööd gruppidele tagasi veel kord läbivaatamiseks ja seisukoha võtmiseks. Harilikult teisel ehk kolmandal päeval pärast tööde tagasi andmist on klassis praktilise töö lõpulik harutamine ja seisukoha võtmine. Iga üksiku praktilise küsimuse lahendamisel määratakse igakord eraldi igas grupis järgimööda üks ohvitser, kes grupi vanemaks. Lõpuliku töö harutamisel klassis antakse esialgu täielik võimalus igale grupi vanemale oma seisukohta kaitsta ja teiste gruppide seisukohti kritiseerida. Kui niisugune mitmetunniline kasulik dispuut on lõppenud, siis avaldatakse tööde juhataja poolt õige küsimuse lahendamine, ära näidates kõik gruppide poolt tehtud vead, eksitused j.n.e. ja nende tähtsuse ette kandes analoogilisi vigu ilmasõjast. On praktilisi töid, mis ka eraldi üksikutele kursantidele antakse kas klassis või kodus, aga neid töid on võrreldes gruppidele antava töödega väga vähe.

Ka gruppides jaotavad ohvitserid omavahel töö ära, sest muidu oleks väga raskendatud lühikese aja jooksul kõik tööd ühiselt korda saata. Skeemide ja kartogrammide tegemise ja suurte statistiliste andmete kogumise peale kallist õpeaega ei raisata. Välisõite tehastesse, dokkidesse j.n.e. võetakse ette väga sageli ja samuti kui iga praktilise töö juures antakse 1—2 päeva varem igale kursandile skeemid, plaanid tehastest, dokkidest j.n.e. ühes lühikese juhatuskirjaga ja statistiliste andmetega asutuse tegevuse kohta. Juhatuskirjas

on alati alla kriipsutatud, mille peale nimelt kursandil tuleb oma tähelepanu pöörda. Üldiselt pannakse Inglise koolides ja kursustel väga suurt tähelepanu praktiliste tööde peale; kõik teoreetilised loengud peetakse väga osavalt näitustega ilmasõjast ja kursantidele antakse väga laialised ja tõsised teadmised, sealjuures kursante mitte koormates ülejõu tööga ja pähetuupimistega, mis võivad kergesti ununeda suuremat kasu andmata.

V.

Mälestused 1. dets. 1924 a. Sõjakoolis.

Mööduvad päevad ja aastad. Jäävad vaid mälestused, mis olid kuidagi erilise tähtsusega. Aja jooksul vaibub ka neist suurem osa ajamerre. On mälestuses unustamatuid sündmusi, mis püsivad kogu eluaja. On mälestuses sündmuste vapustusi, mis töid pööreid ellu, mis raiutud sügavasti mällu.

Pole unustatav 1. detsember 1924 a. Eluõhtuni püsivad mälestuses selle kurbpäeva sündmused neil, kes seisid sel asjal lähedal ja kellel isamaa saatuse kallis.

Esmaspäeva varahommik.

Taevast sünk ja must. Vihmuttu ja pimedusse on uppunud elamud ja esemed. Tuul hulub traates, puudes, möllab saos. Kaos valitseb välisilma.

Elamutes vaikne õrahu. Une ilmas viibivad veel kõik, keda ei kutsu teenistuse kohused ja keda pole piinamas rasked mõtted.

II ja Tehnilisvõe kadettide magadistruum. Puhkavad kõik kadetid — ees tööpäev. Ärkvel ainult hoolas valvur, valvab kaasvõitlejate unerahu.

Tasased kellalöögid.

Varsi on puhke lõpp. Juba ärkavad mõned, kellel põgusam uni.

...Avaneb magadistruumi välisruum, sisse astuvad ülemusena ja sõduritena riietatud isikud. Need on roimarid, kes omas verejanus ei hinda inimelu. Tõttab valvur valeülemusele vastu — teenistuse kord nõuab. Raksatab pistol. Esimesed kuulid tabavad valvuri ja surmavalt haavatud, arusaamatuses, „Üles“ hüüdega langeb valvur-kangelane teadmiseaga: „olen oma kohuse täitnud“. Ikka ragisevad pistolid, kargatavad käsigranaadid. Relvade järele tõttavad kaitsetud, alasti kadetid. Asjata: relvade tuba on vaenlase võimuses. Ei sure aga mõte: veel pole otsas kõik. Igaüks katsub vastupanu luua, mis relvata aga mõttetu. Metsikud ja jäledad vandesõnad lendavad mõrtsukate suust — nende kuulid ei taba vist küllaldaselt, käsigranaadid ei täida oma otstarvet. Roimarid ihkavad ohvreid, — metsikud tuimad näod on verejäänulised.

Pea on ruum tühi. Kuulub vaid haavatute ohkeid ja hüüdeid. Surijad vaevlevad agoonias.

Õudne ruum, hall ja pime. Valgustab tuli, mis hävitab elutarbeid — õudne tuli, punane ja palju suitsu.

„Tasuge vennad, veri nõuab vere hinda!“ Kõlab surija viimne hüüd. Hing heljub Manalasse.

Vaenlane taganeb. Juba on kadetid relvastatud. Abi tuleb ka naaberüksusest. Esimene appiruttaja langeb raskelt haavatuna, vaenlase kuul lämbistanud ta rinna.

Tegutsetakse energiliselt. Tabatakse osa kallalitungijaid, liiguvad piilkonnad ja valvurid. Koleduse pildina II ja Tehn. komp. ruumitule valgusel. Veri, suured loigud verd, verised, segipaisatud voodid. Lange-

nute ümber tarretanud vereloigud. Kättemaksu, vihapuna katab vaatajate palgeid. Langenud kaasvõitlejad, sõbrad, noored, kelles põles elutuli. Nüüd kustunud.

Kesknädala õhtu.

Vähene lumi katab maad, sulab seegi. Leinarong liigub langenutega Sv. haigemajast Kaarli kiriku. Inimmassiga täidetud kõik tänavad. Kõik leinas, viiakse ju rahva omi vendi, poegi, isasid. Kuid nagu vilgataks irooriline vaade — jälle kogub viha südamesse, hävitada, purustada tahaks neid rüvetuid.

Heledalt valgustatud kirik. Üksteise kõrvale asetatakse 21 sarki. Kullasärana langeb valgus neile, loob aukrooni kangelastele.

Matusetalituse lõpp. Tühjeneb kirik. Kujudena seisavad aualvurid.

Neljapäev.

Kirik viimase võimaluseni täidetud, ka väljas näha vaid inimmerd. Kellalöövide ja leinamarsi saatel liigub leinarong Kaarli kirikust osade kaupa Rahumäele, Sv. kalmistule ja vaksali. Iga osa ees kantakse pärgi, — neid on palju, väga palju. Sarke kannavad kaasvõitlejad õlul.

Jaamas. Puusärgid ühes pärgadega ja ristidega asetatakse vagunisse. Süngi auvahid. Lahkumiskõnes toonitab vägede ülemjuhataja kindral Laidoner sündmuse ja silmapilgu tähtsust, kaotust. Eeskujuks kõigile säeb langenud kangelased.

Meele on raiutud need sõnad: „Tõota täita kunagi langenute vanded, soovid“.

Möödub jälle päevade rida töös.

Tegevus klassis. Kogu aasta harutatakse Manalas viibivate kaasvõitlejate endist edasijõudmist, olid mõned neist üle klassi paremad õpilased. Leitakse vahel paberitükk käekirjaga, igaüks tahaks seda omale. On tunne, nad viibivad meie keskel; nende vaim kaitseb ja äratav meid.

Välitegevusil. Vahel tahaks nagu küsida: „Teder, kuidas läks lahingutegevus?“ Neid ei ole aga, meie ei näe neid, ehkki nad meie hulgas.

Õhtul ülelugemise ajal mustal tahvil langenute nimesid lugedes tuleb terve sündmustik meele. Kuld-tähed mustal graniittahvilil. Kõrgemad vaimud kesk musta, äraandlikku ilma.

Novembri lõpp 1925 a.

Maa valge — puhas, ei ole nii kui möödunud aastal, porine, must.

Aasta on mööda. Sügavale on mällu jäänud 1. dets. 1924 a. Kangelasteod jäävad meile eeskujuks. Puhake rahus!

Kadett R. T.

1. detsembri mälestamine Sõjakoolis.

Kell 5.27. „Üles, häire! — Üles!“ läbibastavad sõjakooli üksuste magadisruume korrapidajate hüüded. Vägukiirusega hüpatakse voodist välja, nobedasti riietukse, haaratakse püssid, kuulipildujad ja laske-moon. 2½ minutit hiljem on terve sõjakool õues, nelinurgana üles rivistatud.

Ilma valitseb kristallselge külm. Lumekate sädeleb elektrituledel valgusel. Ümbrus kui muinas-riik — täieline vastand I. dets. 1924 a.

Üksuste ülemad tervitavad omi alluvusi. Võimsalt kõlab hommikuses vaikuses kadettide vastu-hüüd: „olen valvel.“

Saali üles seatud kõik Sõjakooli üksused. Osa võtab ka suurearvuline ohvitseride pere ühes perekonnaliikmetega.

Mälestus-jumalateenistuse peab õpetaja Stockholm. Üldlaulu saadavad kadettide orkester ja laulukoor. Langeuunid mälestavad kõnedega: kadettide poolt kadett Kask, kes elavalt meele tuletab sündmust ja selle mõju kadettide-aspirantide pere peale. Õpeasutuste Ülem rõhutab kadett Pesuri kangelastegu, selle tagajärgi kallaletungijate tegevuses.

Viimasena kõneleb härra K. Päts. Pikemas kõnes selgitab kallaletungi põhjusi, sõjaväe tähtsust, sõjakooli ülesannet.

Kaitseväe Staabi 8. aastapäeva puhul 6. dets. 1925.

Korraldusvalitsuse ülem kolonel Reiman oma abi kol. Kanep'i, kantselei ülem major Moorladi ja kantselei töövõududega dets. 1925.

„Olen valvel“, kõlab äikse mürinana kõigi osade ühine vastus sõjakooli ülemale.

„Sõjakool-valvel,“ — ilmub platsile õpeasutuste ülem kol. Rink. Lühikeses kõnes mälestab ta ohvreid, sündmustikku, tagajärgi ja sõjakooli kasvandikkude kohuseid.

Kõneleb sõjakooli ülem kol. Itn. Rüütel: — kutsub üles sõjakooli langenute mälestuse jäädvustamiseks mälestusmärgi ehitamisele. Kõne lõpul koonduvad üksused oma ülemate ümber ja otsustavad ühiselt anda osa oma vähesest palgast, kuni kooli lõpetamiseni. Alus on loodud mälestussamba ehitusele.

Aktus kell 10 Sõjakooli söögisaalis. Saal dekooreeritud vannikutega ja sini-must-valge lipukestega. Esiseinal, pea üle seina ulatuv must kate, mille keskel valge nelinurk. Nelinurgal 4 langenud kadeti pilti: Teder, Allebras, Udras ja Tomberg.

Aktuse lõpul mängib orkester „Ligemal Jumal sul.“

Külm ei anna järele. Lumi krigiseb sammul; hele kiirgus pimestab silmi. Päike valgustab, ei enam soojenda. Orkestriga eesotsas sammuvad kell 2 sõjakooli üksused Rahumäe surnuaiale. Ühishaua on juba politseikool; hiljem saabub kaitseliitlaste salk pärjaga. Jutluse ja hauateenistuse peab õpetaja ja preester. Laule saadab sõjakooli orkester. „Valvel.“ Kolme kahuri pauguga saluteerib sõjakooli patarei. Ühishaualt liigub kadettide pere kadett Allebras'i hauale; siin peab õpetaja Sternfeldt kõne, lauldakse leinalaul; sõjakooli ülem asetab sõjakooli poolt pärja hauale.

Päev lõpul; mälestused värskenesid, töid jõudu, vaimukindlust ja tahet langenute viimaste soovide täitmiseks.

Kadett R. Tn.

2-ne jalgväe rügement.

pühitses 21. novembril s. a. oma 8-dat aastapäeva. Sel puhul oli 20. skp. k. 18.30 Peetri kirikus õpetaja Treumann'i poolt pidulik jumalateenistus, millest terve rügement osa võttis ja pääle selle soovijatele, 160 inimesele, armulaud. Õpetaja Treumann tuletas jultuses soojade sõnadega meele meie rahva rasket minevikku ja tungi vabadusele, mälestades kõiki, kes selle eest on pidanud ohverduma: esivanematest kuni möödunud aasta 1. detsembri õudse hommikuni.

Järgmisel päeval kell 11 oli „Lembitu“ kasarmute platsil paraad, mille vastu võttis diviisi ülem kindral Pödder, tervitades rügementi kui vana lahinguüksust, ja kutsudes teda alati valmis olema endiste kaasvõitlejate radades käima. Sest on ju rügement nii Vabadussõjas kui ka rahuajal näidanud tahet raugemata raskustele vastu minna.

Sellele järgnes kasarmus ühine koosviibimine (lõuna) kutsutud külalistele, ohvitseridele ja sõduritele.

Koosviibimist ilmestas üksmeel ja sõbralikkus. Peeti palju isamaalikke kõnesid ja loeti ette üle paarikümne tervitustelegrammi, mis kõik vastu võeti elavate kiiduavaldustega. Tervitusi oli aastapäevaks tulnud peale Sõjaministri veel kindral Lill'ilt, kindral Tõrvand'ilt, kolonel Reimann'ilt, kolonel Siimon'ilt, „Sõduri“ toimetuselt, naabri väeosade ülematelt, endistelt rügemendi ülematelt ja kaasvõitlejatelt, Kõrgema Sõjakooli ohvitseride kogult, 2. diviisi staabi

üleajateenijate kogult ja Vigastatud Sõjameeste ühingu Tartu osakonnalt.

Iseäranis meeldiva mulje ja suurepärase meeleolu koosviibimisel löid rahvuslised laulud. Vaimustus kasvas külaliste lahkuma hakates kulminatsioonini.

Külalised tõsteti sõdurite poolt üles, hüüti ühest suust „elagu!“ ja kanti kätel sõduriristadesse. Erioste meeleavalduste osalisteks said kindral Pödder ja kolonel Reimann, nii et auväärt diviisiülem tähendama oli sunnitud, et seda lugupidamist ja austust ei väljendata mitte tema isikule, vaid tema näol sõjaväele ja tema juhtidele.

Ei puudunud ka tervituste toojad Kaitseliidu perest.

Õhtul oli korraldatud „Sõdurite Kodus“ segaeeskavaga pidu, kus avamise kõnes lühikese ülevaate eestlaste vabadusvõitlustest ja rügemendi ajaloost andis leitnant J.

Van. allohvitser Leesik'u juhatusel kanti ette: vabad harjutused, võimlemine riistadel ja püramiidid, mida kordalainudeks tuleb lugeda.

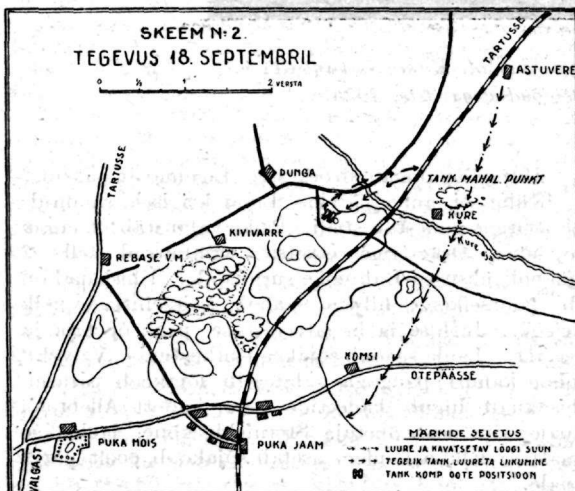
Vanemuislaste ettekandel libises üle näitelava ühevaatusline nali „Era riides“, mida juhatas härra A. Vaino, rügemendi end. sõdur.

Olgu siin öeldud „Vanemuise“ näitlejatele suur aitäh!, seda enam, et nad juba varemil aastapäeval pole keelnud oma lahkete kaasabi. V. J-on.

Tankide ja soomusautode kasutamine Otepää manöövritel.

II. Punane pool.

Peab rõhutama, et punase poole juhatus, olgugi et ta mõnikord ka tankide ja soomusautode tarvitamise suhtes patustas, tundis nende sõjariistade vastu elavat huvi kui sinine pool. Soomusautode kasutamise sündis analoogiliselt sinistele, mille tõttu siin selles suhtes pikemalt pole tarvis juttu teha. Rohkem huvi pakub siin lühike tankide tarvitamise ülevaade.

17-dal septembril tankid tegelikult manöövri tegevusest osa ei võtnud.

18-dal septembril kell 10.30 sai tankide kompanii ülem diviisi ülemalt käsu luuret korraldada Astvere küla ja Kõmsi talu suunas, kust kaudu kavatsus oli tanke Puka jaama vallutamisel tarvitada. Kompanii

ülem saatis kohe luure välja. Kell 15.10 andis (skeem Nr. 2) diviisi ülem kompanii ülemale suusõnalise käsu, viibimata ilmuda kolonel T. käsutusse Puka jaama vallutamiseks. Viimase käsil pidi kompanii end Kure silla juures rongilt maha laadima, milline käsk ka täideti. Ilmudes kolonel T-le, informeeris kompanii ülem viimast diviisi ülema kavatsusega tankide tarvitamise suhtes, nimelt, vaenlasele tankide toetusel Astuvere-Kõmsi suunas löögi andmises. Kolonel T. teadustas, et temal sinna mingisugust jalgväge saata pole ja käskis kompanii ilmuda 5. jalgväe rügemendi ülema käsutusse, kes asus Rebase vallamaja ümbruses. Kompanii ülem asus käsu täitmisele, kuid pilt olukorrast puudus tal täiesti. Jõudes Tiitso talu juures, märkas ta üksikuid vaenlase jalgväge mehi liikumas. Jättes tankid varjatult ootepositsioonile, saatis kompanii meeskonnast luure olukorda selgitama. Pärast selgus, et 5. jalgväe rügemendi üks pataljon oli vahekohtuniku poolt interneeritud, mille tõttu siniste jalgvägi takistamata võis edasi tugnida. Varsti sai Tankide kompanii ülem käsu manöövri tegevuse lõpu puhul tagasi sõita Kure silla juure ja rongile asuda. Nii piirdus siis 18. sept. tankide tarvitamine ainult käsutusse saatmisega. Siin patustati tankide tarvitamise põhimõtte vastu. Nad olid omast jalgväest täiesti eraldatud. Nad saadeti juhi käsutusse, kelle löögiandmiseks määratud suunas jalgväge polnud. Mainitud juht saatis kompanii omakord 5-da jalgväe rügemendi ülema käsutusse, kelle tegevusest puudus tal selge pilt.

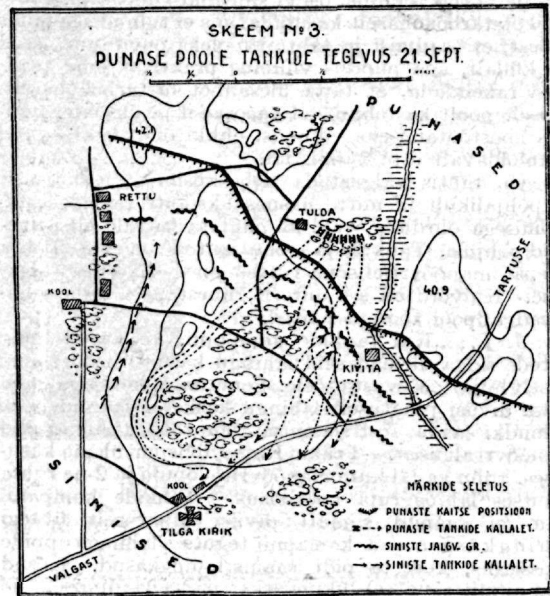
20-dal septembril tankid manöövritegevusest osa ei võtnud. Kompanii ülem kasutas seda päeva omal algatusel luureks. Luuret toimetati kuni punaste kaitsepositsioonideni Valga-Tartu maantee suunas. Sarnane omal algatusel tehtud luure oli suureks kasuks, sest diviisi staabi ülem andis kell 20.30 käsu asuda öösel Kirepi (skeem Nr. 3) ümbruses ootepositsioonile, kust hommikul toetada 5-dat jalgväe rügementi vastukallaletungil Rõngu alevi vallutamisel, ning edasi tungida kuni Raigaste küalani.

21-dal septembril said tankid tegevuseks ülesande hilja. Öine luure oleks olnud muidugi raskendatud. Siin oli kompanii ülemal luure juba tehtud, mida ta täiendas öösel ainult jalgväe ülemate poolt antud andmetega. Kompanii jõudis Kirepi mõisa kell 3. Siit sõitis ta Tulda metsatukka väljasõidupositsioonile (skeem Nr. 3). Tankide ees, kaitsepositsioonidel asus 1. jalgväe rügemendi 6. kompanii. Tankide kompanii ülem ilmus isiklikult 5. rügemendi ülemale, kes määras kompanii II pataljoni ülema käsutusse. Kompanii ülem ilmus pataljoni ülemale ja kandis ette, et tankid on Tulda metsas väljasõidupositsioonidel. Peale selle läks kompanii ülem oma tankide juure. Sinna tuli ka diviisi staabi ülem ning teadustas, et Tankide kompaniil tuleb toetada 5. jalgväe rügemendi kahe kompanii kallaletungi suunas, mis vastukallaletungi käsus tähendatud. Kella 9. paiku ilmusid siniste tankid jalgväe saatel ja tungisid surnuaia suunas punaste positsioonide kallale. Valga-Tartu maantee suunas tungis siniste jalgvägi soomusautode toetusel punastele kallale. 5. jalgväe rügemendi osad (kaks kompaniid), kellele vastukallaletungi Tankide kompanii pidi toetama, ei ilmunud veelgi kohale. Tankide kompanii ülem, nähes parajat silmapilku tegevuseks ja kartes seda kaotada, palus 1. jalgväe rügemendi 6. kompaniist ühel rühmal järgneda tankidele ja nende poolt vallutatud maaala kuni 5. jalgväe rügemendi osade kohalejõudmiseni oma alla võtta, mida ka teha lubati. Tankide kompanii ülem määras I rühma kallaletungi suunaks Tulda-Tilga-Rõngu alev, II rühma suunaks Tulda-Kivita talu-Ivaski kõrgustikud 44,0 ja 50,5. Suunijaks pidi I rühm olema. Umbes kell 9.30 tormasid tankid siniste kallale, tulistasid neid väikesel kaugusel flankeriva tulega. Läbi minnes vaenlase jalgväest märkasid tankid, et neile oma jalgvägi ei järgne, keerasid ümber ning sõitsid kuni Kivita ojamä, kus kohtasid juba 5. jalgväe rügemendi osi ning nendega juba koos uuesti tungisid kallale, vaenlasele kes taganema hakkas. Varsti lõppes manööri tegevus.

Tegevuses 21. septembril tuleb alla kriipsutada tankide põhimõttelikult õieti kasutamist, kuid olid ikkagi ka mõned patustused. Näiteks, korraldused ei olnud täpsed, mille tõttu arvatavasti ka 5. jalgväe rügemendi osad, kes tankidega vastukallaletungile pidid asuma, hiljaks jäid ja tankid olid sunnitud ühe jalgväe rühma saatel välja tormama.

Tankid tegutsesid enam-vähem hästi. Luure oli korralik. Väljasõidupositsioonile paigutamine sündis

öösel. Positsiooni väljavahik oli õnnestunud. Tankid olid niivõrd hästi maskeeritud, et sinisel pool polnud nende olemasolust aimugi. Paarisaja meetri kauguselt tormasid tankid täitsa ootamatult vaenlase kallale, keda tulistasid väikeselt kauguselt ägeda flankeriva tulega. Nähes, et side oma jalgväega katkes, keerasid tankid tagasi kuni oma jalgväeni ja siis asusid jällegi vaenlase hävitamisele.

Kokkuvõttes sinise ja punase poolte soomusautode ja tankide kasutamist peab tähendama, et see ja teine jätab palju soovida. Kuivõrd ta õpetlik oli manöövritest osavõtjatele väeosadele, näitab, mõistagi, üldine manöövrite kokkuvõtte ja järeldused. Üht võib aga juba nüüd kindlasti ütelda: manöövrid näitasid, et meie teede olud võimaldavad laialdast soomusautode kasutamist ja nende tegevust. Veel laiemas ulatuses võimaldab meie maastik tankide kasutamist ja nendel igasuguste ülesannete täitmist. J. L.

Vastuseks „Tankide ja soomusautode kasutamine Otepää manöövritel“ autorile.

Härra J. L. toimib analüütilise meetodi järele alguses otsekohe kokkuvõtte, lõputulemus: „Sinise poole juhatus jõudus õige tublisti,“ „Sinise poole juhatus oli tankide ja soomusautode vastu ükskõikne“ j.n.e. ja siis järgnevad asja tõendamiseks üllatavad näited, mis diviisi juhatare peaks uskuma panema, et ta tõesti „lahingutes“ tankide ja soomusautode rühme isiklikult juhatas. Kriitika, kui ta asjalik, on kasulik. Suure huviga ootame tõsist sõna ja õiglast kriitikat meie tehniliste jõudude tegevuse kohta Otepää manöövritel, kus esimest korda meie rahuaaja töö praktikas esinesid need jõud täielikumas koosseisus. Kui teoreetiliselt olime enam-vähem tuttavad tehniliste osade organisatsiooniga, tegevuse iseloomuga, võimistega j.n.e., siis praktilisel alal olime enam-vähem vähikud. Teadsime, et iga üksik tehniline väeosa on oma arenemise teel väga palju tööd ära teinud, on oma erialal ette valmistatud ja paljud hästigi ette valmistatud. Kuid meil

puudusid andmed, kas nad on ka töötanud koos teiste väeliikidega ja kui suurel määral, kas väeliikide vanemad ja nooremad juhid on koos sooritanud mõne „lahingu“ õppuse või manöövri, kuivõrd on nendel nende ühise ülesande täitmisel asja kohta ühine vaade, arusaamine, ühine keel, omavaheline side.

Vahelduva koosseisu lühikese teenistusaja tõttu olid seniajani suuremalt osalt meie väeliigid kibedasti ametis koosseisu väljaõpetamisega. Väljaõpetamise hooaeg kestis nii talvel talvekorterites kui ka suvel laagris ühesuguses kiires tempos.

Laagrid oma praeguse seisukoha, sisseseade ja suuruse poolest võimaldavad õppusi pidada ühelekahele väeliigile. Iga väeliik peab õppusi oma ette (peale mõne erandi). Väeliikide, iseäranis tehniliste osadega, koostöötamise küsimus lasub alati suuremate üksuste juhatajate südame peal, kuid seda teostada

kõige soodsamal õppuse ajal — laagris on ülaltoodud põhjustel raske.

Väeliigid puutusid üksteisega kokku diviisi manöövritel. Diviisi manöövrite aeg on olnud piiratud, tehniliste väeosade arv samuti. Selle tõttu ei saa ka koostöötamist selle sõna otsekohe mõttes tõsiselt võtta. Nõnda siis juhtuski, et teised väeliigid tehnilisi osi uudisena vastu võtsid ja mõnd neist silmitsesid isegi esimest korda. Kui väeosade juhtiv koosseis nende juurde antud tehnilisi osi ei suutnud Otepää manöövritel otstarbekohaselt kasutada, siis ei tulnud see mitte sellest, et teadmisi ja tahtmist oleks puudunud, seda oli küllalt, aga puudus vilumus praktikas oma teadmisi rakendada, et täita ülesannet otstarbekohaselt. Teiselt poolt ka tehnilistel väeosadel ja üksustel puudus koostöötamiseks vilumus, ehkki olid omal erialal rahuldaval ette valmistud.

On tähtis valgustada seda küsimust igakülgset ja põhjalikult ja mitte üksnes üksikute faktide ette toomisega piirduda, vaid ka näidata faktide all peituvaid põhjusi. Tankide ja soomusautode tegevuse kohta Otepää manöövritel sõna võttes on J. L. teinud algatuse. Kuivõrd on see autoril õnnestanud, seda selgitavad allpool toodud näited.

J. L.: „Kui tankide kompanii, nii ka soomusautode salga ülemad said lahingu käsud diviisist äärmiselt hilja.“ Ei vasta tõele. Soomusautode salga ülem üldse diviisi juhatuselt lahingu käske ei saanud ja ei võinudki saada, sest soomusautode salga rühmad olid manöövri algusest — I rühm Ratsa divisjoni ülema käsutuses, kuhu ka jäi kuni manöövrite lõpuni ja 2-ne rühm tegutses lahinggrupi koosseisus. Tankide kompanii ülem ei saanud samuti diviisi juhatuselt ühtegi lahingkäsku, sest kompanii tegutses lahinggruppide koosseisus, kust ta pidi saama lahingkäsu. Käsu said ainult raudteel liikumiseks, maha laadimiseks ja ilmumiseks lahinggruppide juhatajale. Ja kui nad said diviisi operatiivkäske, siis ainult informatsiooniks. Dokumendid — diviisi operatiiv käsud Nr. Nr. 02, 05, 07 ja 09. Diviisi juhatus ei käsuta lahinggruppide juhatajatele alluvaid üksusi, see kohustus lasub lahinggruppide ülematel.

J. L.: „21. septembril. Terve soomusautode salk määrati ka 2-se rügemendi 2-se pataljoni toetuseks.“ Ei vasta tõele. Diviisi operatiiv käsk 21. septembrist Nr. 09 pp. 5 ja 10 kõlab: „I. rühm soomusautosid — Ratsa divisjonile, 2-ne rühm — 2-se rügemendile.“

J. L.: „Ajal, kus 6. jalgväe rügement ägedalt vastase kallale tungis, toimetas 7. jalgväe rügement demonstratiivseid operatsioone ja teda toetavate tankide tegevus piirdus ainult ühest kohast teise paigutamise.“ Ei vasta tõele. 7. jalgväe rügemendil oli diviisi operatiiv käsu 20.IX. Nr. 07 p. 6 järele täpne ülesanne: tungida vastasele peale niisuguses lahingpiirkonnas, lüüa vaenlast ja vallata selle ja selle kella ajaks N.N. tókkeid ja jõuda selleks kellajaks N.N. jonele. Mingisuguseid „operatsioone“ ja seda enam „demonstratiivseid“, peale käsus ettenähtud ülesande ei „toimetanud“. Diviisi operatiiv käsk 20.IX. Nr. 07.

Olgu härral J. L. veel teada, et seda sinise diviisi rinde õrnamat ja tundelikumat kohta ahvardas suur hädaoht, siin pidi sündima punaste juhatusel poolt otsustatud läbimurre. Õnneks sinistele jäi see sündimata. Juureantud tankide rühm pidi seda piirkonda toetama.

J. L.: „Soomusautode rühmal Nr. 1 tuli liikuda Ratsa divisjoniga ühinemiseks isegi väljaspool oma vägede luurepiirkonda“ (s. o. soomusautode rühm liikus enne manöövri algust 17. septembril Valgast Laatre mõisa Ratsa divisjoni ülema käsutusse). Oli see olukorra järele kuigivõrd hädaohtlik? Soomusautode rühmal oli käsk 17. sept. kell 4 välja sõita. Kell 11 algas ülesande järele manöövri tegevus. Üks pilk kaardi peale ja teede rekognostseerimise andmetega tutvune-

mine ütleb ette, missugusel teel oli otstarbekohasem liikuda.

J. L.: „Liikumise ajal (s. o. Valgast Laatre mõisa) Laatre mõisani puudus autorühmal side ja teated olukorra kohta. Vaevalt on sarnane soomusautode kasutamine tõsisel lahingolukorras lubatav.“

Ei olnud mitte ainult tõsist, vaid üldse mitte lahingolukorda. Vastasega puudus ülesande järele isegi kontakt, millal sündis poolte koondamine ja grupeerimine. Kellega ja kuidas pidi autorühm liikumise ajal sidet pidama? Kuidas pidi diviisi juhatus autorühmal liikumise ajal informeerima? On see võimalik? Autodel raadiot ei ole, liini ka liikumisel oma järele ei vea. Tõenäolisem on, et autorühm saab teateid olukorra kohta enne väljasaatmist selle käest, kes teda välja saadab, ilma olukorra teadmisteta ei tohi rühma ülem välja sõita — see on tema lahingu ülesanne, mis ta peab teadma.

J. L.: 17. septembril. „Tankisid sõidutati terve päeva jooksul ilma vajaduseta.“ Manöövri algusel 17. septembrist kui kolonnid välja astusid oma koonduskohtadest, olid tankid asetatud platformidele, ja liikusid soomusrongide divisjoni veerevas koosseisus ja div. kaitse all jaamast jaama. Jätta tankid maha 30 km selja taha, lootes neid tarvilikul momendil kohale toimetada, oleks olnud riskant, sest vaenlane oli ühe rännakkäigu kaugusel. Lasta neid liikuda omal jõul kolonnide koosseisus, oleks olnud ebapraktiline. Igatahes leidis autor, et tankid liikusid raudteel ilma vajaduseta, kuid kuidas käesoleval juhtumisel oleks otstarbekohasem talitada, jättis autor oma saladuseks.

J. L.: „Soomusautod saadeti Valgast välja kell 4 (17. septembril). Soomusautode tegevuse hindamise juures tuleb alla kriipsutada, et nad saadeti Valgast liig vara välja. Siin oli täiesti ära unustatud soomusautode kiirus.“

Ei olnud unustatud mitte soomusautode kiirust ja mitte ka liig vara ei saadetud nad välja, vaid ära oli unustatud see, et nad pidid juba eelmise päeva õhtul olema oma kohtadel ja mõni nael soola-leiba omavahel ära jagama ja üksteisega tutvunema.

Ja lõpukokkuvõttes on autoril kirja pandud: „Lõpuks ei saa allakriipsutamata jätta, et nii jalg- kui ka ratsaväe üksuste ülemad ei olnud ükskõiksed tankide ja soomusautode vastu. Tuleb tähendada, kui jalg- nõnda ka ratsavägi oskasid hästi soomusautode abi ärakasutada.“

Kuidas sellest kõigest aru saada?

Dokumentidest ja diviisi operatiiv käskudest järgneb, et soomusautod ja tankid tegutsesid lahinggruppide koosseisus ja väeüksuste juhatusel. Tähelepanepidid nemad olema siis need patustajad ja ükskõiksed, kuid lõputulemuses leiab autor, et nemad ei olnud ükskõiksed ja patused, vaid toimisid isegi hästi autode kasutamise. Diviisi ülem juhatab diviisi ja lahinggruppide tegevust ja seab neid vastavalt olukorrale kokku, mitte aga ei juhata üksikuid osi lahinggruppide koosseisus.

Lugupeetud autor J. L. seab kohe algusel väite üles, ja on see kord üles seatud, siis peab ka kogu aeg teda meeles pidama, et leida ikka ja ikka uusi tõendusmõtteid argumendi teel. Andmed aga käivad üks-teisele vastu.

Tehniliste väeosade tegutsemise ja koostöötamise küsimus on väga tähtis, ja pääliskaudne valgustamine küsimust ei lahenda.

Kõnesolevas kirjatükis toob autor esile kõik vääramatused ühelt poolt, s. o. kelle käsutuses nad olid; mis puutub tankide ja soomusautode koosseisu, siis nende poolt autor ei ole märganud kogu tegevuse ajal eksisamme ei taktika, ei koostöötamise oskuse, ei tehnilistel aladel, ehk läheb vabandavalt mööda.

Otto Strandman 50 aastane.

Möödunud esmaspäeval, 30. novembril pühitses meie tuntud riigimees ja seltskonnategelane Otto Strandman oma 50 aastast sünnipäeva. Asutused, mida lugupeetud sünnipäevalaps oma töörohel elukäigul juhtinud, ja paljud silmapaistvamad tegelased kodu- ja väljamaalt püüdsid temale selle puhul õnnesoovidega ja kingitustega kiinnitada oma suurt lugupidamist. Kõik meie ajalehed, ka Strandmanni poliitiliste vastaste häälekandjad, võtsid sõna sõbralikuks tervituseks.

energilist, tasakaalulist isikut ja tema tööd. Meie sõjaväe juhid ja kogu sõjavägi, kogu maa mäletab kindlasti seda ajaloolist silmapilku, mil Otto Strandman valitsuse juhina Asutavat Kogu informeeris meie hilisema aja kõige raskematel, hädadohtlikumatel päevadel 1919 aasta südasuvel ja Rahvasetuselt meie noorele sõjaväele luba küsis relvadega vastu astuda lõunast meile kallale tungivate Landeswehri hulkadele.

Soovime palju töörikkaid aastaid julgele visale võitlejale ja riigimehele, kes tänini

Ka „Sõduri“ lugejaskonnal on sellel puhul põhjust meele tuletada Otto Strandmani

nii palju teinud, kes palju kivimürakaid veeratanud meie riikliku iseseisvuse alusmüüri!

Tankide kompanii sai käsu mahalaadimiseks Puka jaamas 18. septembril kell 13. Diviisi juhatus, hinnates olukorda, ei võtnud sellel juhtumisel arvesse, et olukorras võivad ette tulla juhuslikud muudatused. Kell 12, kui diviisi ülem oli tõsisest olukorrast informeeritud, ei olnud side abinõusid, et oma korraldust muuta. Kui kompanii ülem nägi, et mahalaadimine võib tankidele saatuslikuks saada, kas ta talitas otstarbekohaselt?

Aga kui diviisi ülemalt oleks käsk — maha laadida kohal, kus vaenlane veel tegutseb? Kohtamislahingu iseloom on just niisugune, kus võib lühikese aja jooksul kõiksuguseid üllatusi ette tulla. Kohtamislahingus on olukord mitte ainult diviisi juhatusele, vaid ka rinde eelosadele tume ja äärmiselt muutlik. Laial rindel peavad üksuste ülemad juhatuse tahet ja ideid põhjalikult omama ja käsu mittesaamise korral tegutsema omal algatusel.

Autor vabandab kompanii ülemat, et tal puudus informatsioon ja et see pidi antama kõrgemalt poolt ning selle tõttu oli ta algatusvõimetu (vaata tegevus 18. septembril). On õige — seda pidi tegema diviisi juhatus. Kuid Tankide kompanii lähedal tegutses soomusrongide divisjon, kellega oli traadi side, ja lõpuks kui mägi ei tule Muhamedi juure, siis peaks Muhamed ise mäge otsima. Kõike seda vist mitte ei juhtuks sõja ajal, kus iga eksisamm maksab verd, siis juhatuse kaabel otsad ei ripneks õhus, nagu see oli manöövril, kõik püüaksid end sinna kinni haakida.

Diviisi juhatus tegi ka vigu; suure ülesanded, mis tema peal lasusid, puudulikkude abinõude ja vähesel tööjõul abil ei leidnud täiesti otstarbekohast lahendamist.

Tahaksime kuulda midagi tehniliste vägede tegevuse kohta manöövril, mis oleks objektiivselt läbi kaalutud ja asjalikult järeldatud. P. O.

Mõned märkused artikli „Soomusrongid ja raudteetankid“ kohta.

Vastuseks J. L.-le — „Sõdur“ Nr. 45.

Abiks soomusrongidele eritüübilise tanki — „raudteetanki“ ehituse küsimust üles tõstes oleks soovivat J. L.-ilt rohkem kuulda kui seda, et raudteetank „roobastel liigub“.

Raudteetank ehitatakse nii, et ta kiirelt lindi peal liikudes rikutud raudteest ja kui võimalik — sildadest üle läheks.

Tema ülesandeks on luure, kusjuures temal soodustuseks on suur kiirus ja vähem takistusi teel, kui soomusrongidel; iseseisev töö raudtee harudel; teede kaitse, side loomine soomusrongide ja seljataguse vahel; pealetungimine miinipraadiga. Oma väikese kogu

ja suure kiiruse tõttu on ta õhupommitamisele vähem tabatav. Soomusdresiina ilma lintkäiguta, — see on esimene aste raudteetanki ehitamiseks.

Tankide ja soomusautode kohta, milledest mina möödaminnes rääkisin, pean tähendama, et mina nende tarvilikkust ei eita. Lugesin, et on projekteerimisel tank, mis liigub teedel 60 klm kiirusega ja lintkäigul teedeta maastikul 20 klm kiirusega, millest näha, et nähtavasti on väljatöötamisel tüüp, mis tanki ja soomusautot ühendab. Põhjusted selleks on arusaadavad: liikumine ainult teedel (soomusauto) ei ole küllalt garanteeritud, sest teed ja sillad saavad tihti suurtüki-

tulega, mis elavate jõudude peale avatud ja muul teel rikutud. On juhtumisi, ku tee suurtükitelega täiesti rikutakse (1912 aastal taganes Türgi vägi Gotaldi paralleelselt kiviteele, missugune tee muu seas väga sarnane meie Narva maanteele on). Et Inglismaa ja teised riigid oma sõjaväe soomusautodega varustavad, see on muidugi sõja esimeste päevade jaoks hea, kuidas neil aga tulevikus seisukord kujuneb, seda näeme veel.

Liikumise kiirusel on sõjas suur tähtsus. S.S.S.R-is on ülestõstetud küsimus, kuidas soomusautot raudteel liikuma panna, eesmärgiga et teda siis võimalik oleks kiirelt ümberpaigutada sinna kuhu teda kõige rohkem vajatakse (mitte aga sõjaliseks tegevuseks raudteel). Kui võimalus oleks ka tanki samasugusel teel ühelt väerinnalt teise ümberpaigutada — ilma et teda vaja oleks raudtee platvormile paigutada, siis oleks ka see väga hea. Mina ei soovita kellegile ainult roobastel töötada, iga sõjariist on omal sfääril tarvilik, kuid kas see on takistuseks erilise tüübi loomiseks? Meie tööstus pole mitte nii madalal järjel, et ta ei suudaks seda täita.

Hiigla tankide loomine mitmesugusteks otstarveteks on muidugi fantaasia, mida leiame Ameerika ajakirjadest; ajakõrgusel seisva kahur- ja lennuväe juures pole tal aset. Kui meil Vabadussõja ajal loomulikult teel soomusrongid, mitte aga raudteetankid loodi, siis on see kõik hea. Meil pööratakse aga suurt tähelepanu läände ja sellepärast mina ka kirjutasin, et „kui teie ei taha soomusrongi kui soomusrongi (Vabadussõja mõttes) peale vaadata, siis vaadake tema kui suure tanki peale, mis määratud sihis liigub, kuid ärge vaadake tema peale kui raudtee patarei peale“. See ei tähenda sugugi, et mina isiklikult tema, kui tanki peale vaatan.

Ulosanded soomusrongidele antakse staabist, kellele tema töö antud momendil tarvilik on, alates väerinna staabist ja lõpetades jälgväe rügemendi staabiga.

Soomusrongide staap peab tegevuseks väga ettevalmistatud olema, et tarvilisel korral avaldada suurt initsiatiivi, sest et tema käsutuses on tugevad kiirelt liikuvad masinad ja dessant.

Kuidas teised soomusmasinad sügavas lumes tegutsesid, seda ma näinud ei ole.

Lahingus Tõrva all liikus meie soomusauto teel, millel vähemad lumelohud ja augud: kas ta aga ka täiesti auklistel lumistel teedel liigub, nagu seda tihti Narva maanteel ette tuleb, seda ma ei tea. Kergete autode liikumist ma seal kolme aasta jooksul peaaegu näinud ei ole. Tank läheb muidugi lumest läbi, kuid kas tema ka kõrgustikule, mille küljed sügava lume ja jääga kaetud on, üles läheb ei tea, — palun katseid teha. Jalgratastel liikumine talvel on ka olukorrast tingitud.

Luure on muidugi tarvilik ja talvel raskendatud. Pole teada, kas sood kinni külmanud, kas teatud kohast võimalik läbipääseda jne.

Töötamine soomusrongide gruppidega ja mitmesuguste masinate ühine pealetung (esimesil sõjapäevil) ei ole meie jaoks; see teooria võib ka ebaõige olla.

Vaenlase soomusrongid võib mitmel teel vastu võtta — sildade lõhkumine tugeva suurtükiväe abil

j.n.e. Kui meil aga enestel raudtee suunas edasimüna tuleb, siis on soomusrongide abi väga soovitatav.

Kokkuvõttes — ei taha ma kedagi roobastele viia, kui meil aga võimalus on oma soomusrongide tugevust eritüübilise raudteetankiga tõsta, missuguse tanki ehituse meie tööstuse saavutuseksena võimalikuks pean, mis põhjustel seda siis mitte teha. Küsimus tuleb põhimõtteliselt otsustada — on raudteetank tarvilik või ei.

Igasugustel vaidlustel minu kirjutustest võetud lausete puhul tankide ja autode üle puudub oluline tähtsus. A. S. S.

Vastuseks eelmisele.

Lugupeetud A. S. S. vastus ei selgita puudutatud küsimust, vaid ainult näitab, kui võrd põhjendamata ja tõelise aluseta on tema väited ja järeldused.

Omas vastuses soovib ta minult raudteetankide kohta rohkem kuulda, kui ainult seda, et nad „roobastel liiguvad“. Arvan, kui keegi mingisugust relva käsitab, teda hindab, soovib j.n.e., peaks ta ometigi käsitavat niivõrd tundma, et temast enne käsitamist selge pildi suudaks anda. Omalt poolt võin siin A. S. S. soovi päale ainult lühidalt tähendada, et sõjakunst ja tehnika käisid, käivad ja saavad ka tulevikus käsi käes käima, kasjuures esimene nõudja ja viimane nõuete rahuldaja osa etendab. Missugusel alusel sünnivad nõuded ja nende rahuldamine, on arvatavasti igale sõjamehele arusaadav. Kui aga sõjakunst tehnikalt sarnase raudteetanki (nagu seda A. S. S. soovib) loomist veel pole nõudnud (vaevalt ta seda üldse teeb), oleks pikemad rääkimised selle kohta otstarbetud. Omas artiklis võtab A. S. S. hiigla tanki konstrueerimist tõsiasjana, kuid vastates minule leiab, et see fantaasia on, mida lugeda võime Ameerika ajakirjadest. Tõsistes küsimustes ei maksaks tegelikku elu fantaasiaga segada. Sarnase riista konstrueerimisest, milles oleks ühendatud tank ja soomusauto, on A. S. S. ka suure hiljaksjäämisega „lugenud“. Sarnane relv loodi juba paar aastat tagasi, ning tunnistati katsete puhul kõlbmatuks. Ka meie ligem naaber, Soome, tegi möödunud aastal katseid selle relvaga, kus selgus tema kõlbmatus.

Arvan, et parem on sõja alguseks omad jõud inglaste ja teiste riikide eeskujul ajakohaselt varustada, kui ootama jääda, mis meie sõjakestvusel „näeme veel“. Mis meie sarnasel juhtumisel näha võime, ei tarvita vist küll selgitamist. Vaevalt võib ka küsimusi, mis S. S. R. üles seatakse, eeskujuks võtta, sest seal kobatakse ise pimeduses, Lääne sõjaasjandust halvasti järeleaimates.

Kokkuvõttes küsib A. S. S. kas raudteetank on tarvilik või ei. Sõjakunst on selle päale vastuse juba annud, kuid mitte Ameerika ajakirjades, mis jõuavad meie kätte liiga suure hiljaksjäämisega.

Lõpuks toonitab autor, et tema lausete, vaidlustel tankide ja soomusautode alal, puudub oluline tähtsus. Arvan, et ka A. S. S. oma mõtted lausete abil väljendab ja oma lausete hindamisega ise oma väidete ja järelduste kohta otsuse tegi, millega ka mina ühinen ja edaspidise vaieluse loen otstarbetuks. J. L.

Väljamaa sõjatehnilise kirjanduse ülevaade.

Venemaal ilmuvatest sõjatehnilistest ajakirjadest on kahtlemata üks huvitavamaist „Война и техника“, mida välja annab Moskva Sõjateadusline selts. Iga number sellest ajakirjast on mingisugusele sõjatehnilisele eriharule pühendatud.

Juuli-augusti kuude kaksiknumber (Nr. 220-221) käsitleb sõja-keemiat. Päale uurimuste sisaldab see number õige täieliku ülevaate gaasiasjandusesse puutuvast kirjandusest.

Sissejuhatavas artiklis „Murrangul“ teeb autor Alfredov ülevaate punaarmee tegevusest gaasisõja arendamise alal mööda läinud 7 aasta jooksul. Autor leiab, et selle perioodi lõpule otse murranguline gaasiasjanduse arenemine langeb ning avaldab lootust, et õige pea võib punaarmee kartmalt igasugusele „keemilisele hädaohule“ silma vaadata.

Konstateerides gaasiasjanduse head organisatsiooni punaväes, mäherduse nemad iseseisvalt olla täiuseni

viinud, kogudes kogemusi ainult eneste eksitustest ning vigadest, süüdistab autor mõningaid „iseseisvaid“ (anejalgades!) riike, kes püüdvat nende organisatsiooni kopeerida. Rõhutades gaasisõja määratud tähtsust tulevikusõjas, arendab autor kava, mille järele nõukogude gaasiasjandus tulevikus peaks edenema ning annab rea juhtnõore võimalikult tihedaks koostööks üksikute teadusliste ja sõjaliste asutuste vahel.

Keemilisest kaitseõjast kirjutab Arkmal ning tuleb otsusele, et keemiline kaitseõda ei tohi kunagi seista ainult tehniliste abinõude tarvitamises gaasihädaohu paraliseerimiseks. See halvaks paratamatult vägede võitlusvõimet ning initsiatiivi. Kaitseõda peab võimalikult sihitud olema sellele, et vaenlase

pommitamine mõjukam. Eelmisest selgub, kui kerge on tervete linnade hävitamine mõne silmapilguga, sest kihvtiainetega või vedela gaasidga täidetud pommide mõju piirkond on võrdlematult laiem, kui harilikel lõhkeainetega täidetud pommidel.

Agentisid näeb autor tulevikusõjas tegutemas joogivee ning toiduainete kihvtitamises keemiliselt ning bakterioloogiliselt samuti, nagu minevikus terroristlike aktide toimepanemises lõhkeainetega.

Keemilist kallaletungi võiks veel oodata ainult väikeste ratsasalkade poolt, kes oma liikumisel, läbi väerinna tungides, vaenlase seljataga kiiresti kihvtiaineid veevärkidesse võiks pilduda ning osalisi hävitusi tekitada.

Kaitseväe Staabi 8. aastapäeva puhul 6. dets. 1925.

Staabi komandandi meeskond oma juhtidega. Noore meeskonna keskel on 1. dets. 1924 a. staabi kaitsemisest osa võtnud kangelasi.

gaaskallaletungimist ette näha ning seda takistada ja hävitada. Peab vastava luure organiseerima, mis selgitada aitaks vaenlase kallaletungimise meetode, abinõusid ja ettevalmistusi. Sellega kaasas käib maastiku tundma õppimine parimaks ning ootamatumaks pealetungiks enne gaasattaaki.

Autor seab üles lühikese kava, kuidas sarnane aktiivne kaitseõda organiseeritud peaks olema lahingväljal. Ta võtab ka harutuse alla üksikute väeosade ning asutuste ülemate ülesanded sarnase kaitseõja ettevalmistamise alal.

Ka järgmine autor Laurentjev käsitleb keemilist kaitseõda seljataga. Seljatagust kalleletungi kardab autor peaaesjalikult lennುವಾe poolt. Samuti võib oodata gaasiattaaki väe seljataga üksikute vaenlaste agentide ning läbi murdnud vaenlase ratsaväe osade poolt, isegi aviatsiooni dessandi võimaluse võtab autor arvesse. Moodne aviotehnika lubab üksikute hiigla lennukil nettokaalus kuni 180 puuda mürkaineid kaasa võtta, nii et 15 lennukist koosnev salk võib ühekorraga kuni 3.000 puuda maha pilduda. Arvesse võttes väikest tabavuse protsenti, on kasulikum suuremat arvu kergemaid pomme kaasa võtta. Sel kombel on

Seljatagune kaitse peab loomulikult vaenlase taktikale vastama. Kõige pealt peab võimas õhukaitse organiseeritud olema, mis lennುವಾe kalleletungi suudaks takistada. See on kõige tähtsam ülesanne. Agentide ning ratsaväe osade kalleletungid on ikkagi väikese ulatusega ning eraldi kaitset nende vastu on raske teostada. Järgneb detailne õhukaitse ning seljataguse keemiliste kalleletungimiste kaitse organisatsiooni plaan, mille illustreerimiseks ning resümeeerimiseks autor üldise skeemi esitab, kusjuures iga lahingväljal töötava staabi juures oma õhukaitse staabid ette on nähtud. Iga õhukaitse osa on varustatud kõige täielikumate abinõudega, kahurväe osadega, kuulipildujatega, hävitajatega, helgiheitjatega, häälepüüdjatega j. n. e.

Taktika ning tehniliste abinõude alal analüüsib E. P. Bantschik Austria inseneri Heigl'i kirjutust „Die künstliche Vernebelung“, mis on ilmunud „Militärwissenschaftliche und technische Mitteilugnen“is ja käsitleb suitsu ning udutõkete tarvitamist sõjategevuses. Harutades üksikult mitmesugustes sõjavägedes tarvitusele võetud aparaatide ning abinõude süsteeme, annab autor õige täpseid andmeid suitsaparaatide kohta. Samuti näitab autor, kuidas suitsu loomiseks eelarves-

tusi toimetada. Artikkel on hulga piltidega illustreeritud ning annab õige täieliku pildi suitsukatete taktilistest omadustest ning nende tarvitamisest. Lõpuks on suitsukatte varjuküljed ette toodud.

V. J a n k o v s k i kirjutab kihvtiste gaaside üle artikli, mille esimene pool populaarselt selge pildi annab sõjagaaside jaoks üles seatud nõudest. Ta näitab, et iga sõjagaasi tähtsaim omadus on selle toksiiivsus (kihvitus). Selle all mõistab ta üldjoontes omadust sõdurit reast välja lüüa tema eluorganite funktsioonide halvamine ehk rikkumise teel. Mida väiksem hulk gaasi või ainet selleks tarvis läheb, seda suurem on aine toksiiivsus. Kõige kõrgema toksiiivsuse juures peab kihvtiaine veel terve rida teisi omadusi olema, mis võivad teda alles võitlusabinõuks muuta. Need omadused olenevad kihvtiaine keemilisest ning füüsilisest struktuurist. Praeguse arenenud sõjakihvitud tööstuse juures tekib tarvidus neid klassifitseerida. Läbi harutades kihvtiainete füüsiliste, taktikaliste ning füsioloogiliste omaduste järele kokku seatud klassifikatsioone, peab autor pikemalt ainult viimase juures, sest et see vast kõige rohkem tarvitata. Lõpuks tuleb ta aga otsusele, et kõige täpsem, paenduvam ning loogilisem klassifikatsioon on puht teoreetiline, keemilisele koosseisule baseeruv. Ta toob ette Ehrlichi teooria, mille järele kihvtiaine toksiiivsuses ainult teatava keemilise grupi, toksofoori, mõju mõõduandev on. Sellest vaatepunktist välja minnes seab ta kihvtiainete klassifikatsiooni üksikute toksofooride järele kokku.

Kroonikas tuuakse 4 leheküljel lühikesi väljavõtteid väljamaa erikirjandusest, mäherdused puudutavad küsimusi keemilisest sõjast, teateid uute gaaside ning gaasikaitsete kohta.

Kriitika ning bibliograafia osas on huvitav esimese filmi kirjeldus, mis keemilise sõja populariseerimiseks kokku on seatud. Film kannab nime „Химическое оружие“ ja on Moskvas A. V. Akšenovi poolt inseneeritud. Film käsitleb päle väliste keemilise sõjasse puutuvate ülesvõtete veel neid füsioloogilisi mutteid, mäherdusi gaasitamine organismis esile kutsuv; selgitab ultramikroskoopiliste ülesvõtete abil, samuti ka skemaatiliste joonistuste kaudu gaaside molekulaarstruktuuri. Filmis demonstreeritakse gaaside mõju katseloomade päle ning selgitatakse detailselt, milles öieti füsioloogiliselt kihvtitamine protsess seisab. Kõigest sellest näib veel, kui tähtsana tegurina näevad nõukogud gaasisõda tulevikku sõjategevustes.

„Война и Техника“ augusti-septembri kuu number (Nr. 222-223) on pühendatud sõjaväe insenerilisele asjandusele.

Juhtkirjas harutab J. R a g i n o insenerivägede seisukorda punaväes. Ilmasõja kogemused on sundinud uusi üksusi juurde looma, milliseid enne sõda ei tuntud. Keemia ja maskeerimise osakonnad on määratu tähtsuse omandanud ning lennudevõime on edenunud hiigla sammudega. Modernsõja edu on suurel määral väeosaade tehnilisest ettevalmistusest. Insenerivägede kaader on lõpmata väike ning sõja lahtipuhkemisel tuleb määrata hulk tsiviiltehnilisi jõude sõjaväkke — samal ajal peab aga ka osa sõjaväe kaadrit seljatagustesse asutustesse minema, et tsiviil asutusi ning töökodasid sõjaväerustust valmistama rakendada. Tsiviilinsenerid frondil saavad õige pea oma asjaga hakkama, sest ehitused seal on enamasti primitiivsed ja koolis õpitud teooriat ei lähe peaaegu vajagi. Teine asi on aga sapõõridega seljatagustes asutustes, kellel määratud raskused ette kergivad. Tuleb kõik abinõud tarvitusele võtta, et sõjaväe tehnikud mitte omas arenemises maha ei jääks. Selleks tuleb väeosasid kasutada tööstuses ja võimaldada sõjaväe inseneridele nende igapäevase primitiivse praktika asemel moodsas tehnikas kaasa töötada.

Vähikindlustuste alal käsitleb G. P o t a p o v väljavenitatud rinde kaitseküsimust. Sarnane väerind

tarvitab hoopis isesugust kaitsemeetodi. Sarnaseil väerindel seisab väeosa peatülesanne ainult teatud taktilistest punktide vallutamine viimase võimaluseni. Autor kirjeldab üksikute väeliikide koostööd üldiselt tuntud põhimõtetele ning kirjeldab siis kindlustustööd, andes üldise positsiooni skeemi välja joonistatult. Iga üksik toetuspunkt esineb siin tervikuna kaevikute, tõkete ja kindlustuste asetust niimoodi moodustades, et iga külje päält võimalik positsiooni kaitsta on. Kuna autori kirjeldus siin ühe diviisi piirkonna kohta käib, mille ulatus kuni 30 kilomeetriti võib olla, siis on toetuspunkti kõik väeliigid esitatud. Üldistes joontes ei paku see kirjeldus peaaegu midagi uut.

N. J. H o m e n k o arvustab sapõõri tööriistu ning püüab selgitada, missugune labidas sõdurile tema enda kaitsevalli ehitamiseks kõige kohasem. Selle küsimuse lahendamiseks toimetati katseid läinud talvel, kevadel ja suvel. Katsetegemiseks valiti 1) väike jalgväe, Linemani labidas, 2) väike jalgväe teravotsaga labidas, 3) Inglise kirka-labidas, 4) Inglise terava otsaga labidas, 5) Leodrachi labidas, 6) Jaapani kirveslabidas. Talvised katsed toimetati +2 kuni -10° temperatuuri juures, külmetanud liivasaviseguses maapinnas, kus leidus ka puujuuri. Töö tehti vastavalt lahingulokorale pikali olles, vaikselt, ilma kätt ning pead kergitamata ja kiiresti. Autor kirjeldab üksikasjaliselt katsetingimusi, kritiseerib eraldi igat labidat ning tuleb lõpuks otsusele, et kõige kohasemaks labida tüübiks jalgväe sõdurile igaõ tingimuses osutub Inglise terava otsaga labidas. Järgmistel katsetel aga Linemani labidast tarvitades, mis eelmiste katsete kogemuste järele ümber ehitud ning kergendatud, osutus Vene jalgväe Linemani labidas Inglise omast veel paremaks.

U t k i n j a L e o n o v - S t o l n i k o v kirjutavad suuskade tarvitamisest sõjaväes, põhjendades nende tarvituselevõtmist terve rea näitustele läinud sõjas saavutatud kogemust. Peatudes üksikasjaliselt mitmet tüüpi suuskade juures, seavad autorid üles nõuded, mäherdustele sõjaväe suusatüüp peab vastama, ning lõpetavad lühikeste reeglitega suuskade eest hoolitsemiseks.

Major Pius-Zarnezky sulest ilmunud ning Poola keelest tõlgitud artikkel käsitleb miinigaleriide ehituse luuret kuulamise abil. Peale lühikese ajaloolise ülevaate toob autor rea näiteid ühes vastavate joonistustega galeriide ehitustööde ärakuulamistest mitmesugustes oludes ning mitmesuguses maapinnas. Lõpuks resümeerib autor oma kogemusi järgmiselt: 1) Puurimine masina tekitatud häält kõvas paekivis ei ole võimalik kuulda, kui kaugus üle 8 meetri on maapinna ning puurmasina vahel, 2) on aga kuulamisekskoht naabrigaleriis, siis võib see vahe kuni 15—20 meetritni ulatada.

Lõhkeasjanduse alal kirjutab M. S u c h a r e v s k y ammiak-salpetriliste lõhkeainete (schneiderit) kasutamist musta püssirohu asemel. Nende lõhkeainete tarvituselevõtmist sõjaasjanduses musta püssirohu asemel takistas nende suur hügrooskoopilisus, olgugi et schneideridi taolised lõhkeained enda omaduste poolest otse ideaalsed sõja lõhkeained oleksid, teda võib nihaasti brisant kui ka fugaas lõhkeainena tarvitada. Kardeti peajasjalikult uue lõhkeaine rikkimineku niiskuse läbi. Lõhkeaine omaduste kindlaksmääramiseks selles suunas pani autor katseid toime 10 aastat vana püssirohu ja sama vana schneideridiga. Katsete tulemused on selgitatud hulga tabelitega ning diagrammidega. Katsete resultaatide kokkuvõtte selgitab, et olgugi musta püssirohu hügrooskoopilisus vähem, ei saadud 10 aastat seisnud schneideridi juures mingisuguseid lagunemistundemärke kindlaks teha.

Helgheitjate konstruktiivse analüüsi teeb V. V. N o v i k o v, esitades nii mõndagi huvitavat alal, mida võrdlemisi väga vähe käsitatud. Seletades valgustusvõime mõistet, toob ta vastavad valedid ning selgitab helgheitja valgustugevuse objektiivsi kajastusomaduste, õhu läbipaistvuse ja valgustuskauguse mõju

valgustusvõimele. Peatades veel üksikult kaarlambi ja selle omaduste ning paraabolpeegli juures, toob ta rea tabelleid, diagramme ning joonistusi, mis küsimuse selgitamiseks palju kaasa mõjuvad.

Õige huvitavaid materjale on antud B. V. kirjelduses punaväe pontoonosade tegevusest 1919—1920 aasta kodusõja kestes. Sissejuhatuses on nimetatud neid raskusi, mis tulid pontoonosade formeerimistel ära võita. Autor ütleb, et tema ülestähendused on määratud selleks, et mälestusi esimeste formeerimispäevade raskustest mitte täiesti unustusse vajuda lasta. Sissejuhatusel järgnevad 1., 3., 4. ja 2. pataljoni ajaaloolised ülevaated, mis elava pildi annavad raskustest inseneriväe teenistuses.

Maskeerimise alal käsitleb S. Chludov mitmesuguseid värvimismeetodeid, kohaseid sõjalukorras kudeid ning kiuinete värvimiseks.

Autor asub asja juurde kõige pealt puhtteoreetilisest küljest, ette tuues valitsevaid teooriaid värvimisprotsesside kohta. Sellejärele jagab ta tarvitusel ole-

vad värvained kategooriatesse nende füüsiliste ja keemiliste omaduste järele, harutades üksikult nende omadusi, ja tuleb otsusele, et soolaga segatud vannid kõige kindlamad ja käepärasemad tarvitada on. Teoreetiliste ning praktiliste andmete põhjal kinnitab autor, et kõige parem vahetada kiuline ning vedeliku vahel on umbes 20. Välikindlustustööde juures peab värvainele veel keedusoola juure lisama.

Värvitavate ainete puhastamise päale enne värvimist tuleb tähelepanu pöörata Harilikult keedetakse värvitavaid asju hulk aega sooda sulatistes. Värvimisprotsess ise sünnib kas külmalt või soojalt, kusjuures värvivedeliku koosseis üks ja sama on, ainult tuleb soojale värvivedelikule vähe soodat või seepi juure lisada. Külma värvivedeliku võib ka pulverisaatori-ga tarvitada, mis isearanis tähtis on juba enne valmis tehtud tööde värvimisel maskeerimise otstarbeks.

Lõpuks avaldab K. Kolosovski väga kasulikke näpunäiteid tegelikule topograafile. Dy.

Raamat-teated.

Eesti Vabariigi loomispäevilt 1917—1925.

Väljaandja ja kirjastaja August Vannas. Lk. 200.

Hind Emk. 2000.

Oleme näinud oma ajaloolistelt kaasaatuslastelt, naaberriikelt Lätilt ja Soomelt mitmekesiseid luksuslikke propaganda teoseid, mis mõeldud nende veel vähe tuntud isamaa nimel ja kõige hääl, mis sääl seos leida, kandmiseks üle koduraja suurde ja laia ilma. Ja meilgi on aja kestes tekkinud sääraseid, mis pretendeerivad umbes samale. Ent see päris see, millest õige varakult, juba meie isolemise hälli juures nii agaralt arutati, on kahjuks ikka veel valmis saamata. Ega sellest, et ta on valmis saamata, ei tule nii aru saada nagu tehtaks teda praegu kusagil. Ei tehta. On hoopis unustatud vist. Arvatakse vist, et Eesti nimi juba Mossulis — mis tast enam teha... Aga! Kõik muud põhjused oleks rohkem õigustatud sellele unustamisele, kui et arvamine nagu oleks juba küllalt Eesti tutvustamisest ja tutvusest väljamaal.

Millega meie riigiisad tänini toime pole saanud, sellega on tahtnud toime saada fotograaf härra August Vannas. Ja selle kolossaalse tahte tulemus ongi — „Eesti Vabariigi loomispäevilt 1917—1925.“

Esimene mulje teosest — on väga soliid. Lustiga pöörad rasked ja libedaid lehti. Igal leheküljel pildid, palju pilte. Piltide allkirjad — eesti- ja prantsusekeelsed. Muu tekst, kasin ja kokkusurutud, ainult eestikeelne. Trükk, klisheed, köide — kindlasti suurepärase. Meie Riigi trükikoda on öelnud selle teosega tõesti mõjusa sõna oma võimisest. Ja pilte ei oska ei foto- ei ka trükitehniliselt kujutella kuidagi paremaina.

Lühikeses saatesõnas lausub autor ja kirjastaja muu seas: „Käesolev kogu tahab piltlikku kujutust anda tähtsamatest silmapilkudest Eesti kõige ligema, kuid ka kõige sündmusrikkama mineviku kohta. Muidugi ei pretendeeri see töö täielikkuse peale, kuna ta kokkuseatud ühe inimese tööviljast omal erialal. Tõukejõuks käesoleva raamatu väljaandmisel on olnud eeskätt minu piltidekogu jäädvustamine, mis sellekohaste suuremate ja üldiste kogude ilmumiseni puuduvat kohta võiks täita“...

Mille muuga on õiglasem arvestada mingi töö hindamisel, kui nende nõuetega, mis töötajia ise enesele esitanud? Peame avameelselt rõhutama, et käesoleval korral pole töö tulemus tegija poolt esitatud nõudeile mitte alla jäänud. Kui võtta kõnesolevat hiiglaalbumi

„ühe isiku töö tulemusena omal erialal“ siis on see tõesti kolossaalne saavutus. Võib olla — ideaalne. Tulemus ületaks tööle asetatud nõudmised. Kuid „Eesti Vabariigi loomispäevilt“ laseb enesele ligineda nõudlikumagi mõõdupuuga, kui sellega, mille talle autor määrab saatesõnas. Teos laseb end julgesti käsitada ka sellena, milleks ta ristitud päälkirjas. Täielikkusele teos ei pretendeeri ja sellepärast ei võta autor millegi kohta albumis sõna, millele tal pole midagi väärilist juure lisada omalt erialalt. Ja sellega arvestades peame tõsiselt imestama seda sipelga usinust, millega A. Vannase aparaat on jäädvustanud meie riikliku — avalikelu tegelasi ja sündmusi, sest hoolimata autori „pilditendentsist“ on album meie Vabariigi loomispäevad jäädvustanud küllaltki ulatusliku täielikkusega.

Kohaseks proloogiks meie riikliku loomistöö palavikulisele innule kodumaal osutuvad pildistused (ja lühikesed seletused) eestlaste jõurikkast meeleavaldusest 26. märtsil 1917 a. Peterburis ja meie rahva agaramate liigete (peaasjalikult sõjaväelaste) koondustest sääl — vana Vene pealinnas. Sellele järgnevad rohked pildistused meie iseseisvuse esipäevilt, okkupatsiooni ajast ja edasi, edasi kuni kõige värskemate, veel kõigil meeles olevate sündmusteni. Eesti iseseisvuse loomistöö on tehtud ja suures enamuses Tallinnas. Ja siin on A. Vannase aparaat jäädvustanud kõik sündmused, mis jäädvustamise väärt. Kuid kui vaja on olnud, on tema aparaadi terane silm ulatanud vaatama kaugemalegi. Rida pildistusi Tartu rahukonverentsist, Soome presidendi külaskäigult meie ülikoolilinnas, riiklik pilditulevaade Otepää manöövritest j. m. Tallinnast aga pildistused kõigist ministriumidest, Vabariigi valitsustest ja selle juhtidest, kõigist meie parlamentidest — Maapäevast, Asutavast Kogust, Riigikogust. Pea kõik välissaadikute pidulikud volitused andmised, meie suured leinad (Poska, Vilms) ja muud üldise tähtsusega sündmused on pildistatud. Saame ülevaate veel sarnaste seltskondlike koonduste tegevusest ja elust kui „Ühistöö“, Kaitseliit jne.

Mis aga „Sõduri“ lugijaid eriti huvitama ja rõustutama peaks, on see, et neile, kes vabariigi loomispäevi on ristinud tegeliku võitlusega, s.o. meie sõja-

väele, on antud osaks vääriline tähelepanu riigi üles-ehitamise töös. Kõnelemata sellest, et albumi lehekülgedel meie silmade ette pöörduvad suurepärased pildistused meie elavaist ja kadunuist kangelasist, ei saa nimetamata jätta, et kõnesolev pildisteos suurt huvi pakub ka pildistuste näol meie sõjaväe sünnipäevilt. Siis paljud kogupildistused Vabadussõja ajast, ohvitseri, sõdureid, sanitaarpersonaali, haigemajade sisemusi jne. Muidugi ka kõik tähtsamad paraadisündmused — iseseisvuse aastapäevist, kadettide ülendamisest jne. Ning Otepää manöövrite hästi õnnestunud ja asjatundekult võetud pilte ei saa siin veel korda nimetamata jätta.

Teose õigustatud ja mõistetavana puudusena oleks mainida vaid asjaolu, et sõjalise ja poliitilise võitluse kõrval on hoopis napilt esitatud kaks ometi nii tähtsat ja

elulist ala — vaimline ja majandusline. Tartu ülikooli hoonet näeme ainult sellel puhul, kui Soome president sinna sisse sammub. Vaimu sõja mehestest vilksatab ainult kujur Veizenberg. Ja temagi puusärgis — oma elutöö keskel. Majandusline ala, eestkätt meie tööstus ja kaubandus, maareform jne. mis ometi nii ligilähedalt ja eluliselt meie Vabariigi loomispäevadega seotud, on jäänud peale vastavate ministeeriumide ja nende juhtide hoopis käsitamata. Kuid siiski: albumi 198 leheküljelt leiame hra A. Vanase fotoaltejee ja selle omaniku omas kabinetis, mille sein täis pilte...

Lõpuks: „Eesti Vabariigi loomispäevilt“ on tööka mehe kolossaalne elutöö, mis tehtud austusega ja armastusega oma kutse vastu. Liginevate jõulupühade puhul on see soliid album kindlasti üheks kaunimaks kingiks nii endale kui ka oma hüvale. M. R.

Staatsverfassung und Wehrverfassung.

Fragen der Wehrpolitik von Stabshauptmann Dr. Oskar Regele. (Riigikord ja kaitsekorraldus. Kaitsepolitika küsimusi. Austria sõjaväe staabikapten Dr. Oscar Regele. R. Eisenschmidt'i väljaanne. Berlin. NW 7. 74 lehekülge).

Riigikaitse küsimus puudutab, kas otsekohe või kaudselt, iga kodanikku. Tuleb ju kõigil meessoost kodanikel, üksikud erandid välja arvatud, kaitse-teenistuse kohustust kanda, mis isiklike huvid ohverdandist üldistes, s. o. riigi huvides nõuab. Kaitseväe ülalpidamine nõuab kulusid, mis raske koormana maksumaksjate õlgadel lasub, eriti aga sõdade ja revolutsioonide all kannatada saanud riikides, nii et sunnilt küsimus tekib, kuid võrra on kaitseväe peale minevad kulud, mis mujal kasutatult ehk varsti end tagasi maksaksid, õigustatud ja missugune kaitseväe korraldus tuleks luua, et kõige vähemate kuludega võimalikult suuremaid tagajärgi saavutada. Seega peaks riigikaitse küsimuse vastu iga kodanik, seda enam aga iga sõjaväelane, kes riigikaitsega otsekohe seotud, tõsist huvi tundma. Kuid kahjuks on allikad, mis riigikaitse poliitikat enam-vähem objektiivselt, äärmustest välja minemata, valgustaksid, väga vähesed. Sarnaste erapooletu käsituse andvate raamatute hulka võib Austria sõjaväe staabikapten Dr. Oscar Regele poolt kokku seatud raamatut „Staatsverfassung und Wehrverfassung“ (Riigikord ja kaitsekorraldus) nimetada. Ilma et autor oma otsustes kusagil pealetükkiv või kategooriline oleks, annab ta selge pildi mitmesuguste riigikordade ja kaitseväe süsteemide vahelistest suhetest, s. o. kuivõrra riigikord kaitseväe korraldusse on mõjunud ja mõjub ning ümberpöörult. Tööd võib avalikõiguse seisukohalt riigikaitse poliitikat käsitavaks õpperaamatuks nimetada, sest ta valgustab, kuigi kokkusurutult, kõiki õpetusi riigist, niipalju kui neil riigikaitsega kokkupuutumist on. Et tõöst ettekujutuse saada, püüame ta peamõtted lühidalt edasi anda.

I. Ettevalmistav osa.

Ilmasõja järele mõjud, nagu riikide piiride muutmine, uute riikide tekkimine, koloniaalsõjad, on siseriiklike ja riikide vaheliste pingevuste põhjuseks, mis paljude küsimuste sõjariistadega lahendamise esile võivad kutsuda. Teisest küljest kõveneb patsifistlik liikumine, luues sõja tekkimisele takistusi (Rahvasteliit).

Paljud peavad sõda mõõdapärase matuks looduslikeks nähtuseks (Aristoteles, Plato, Proudhon, Macchiavelli, Mommsen, Kant), mõned loodavad sõdade lõppu kaugemas tulevikus (Fichte, Schleiermacher, Spencer), teised eitavad sõda täiesti (Tolstoi, Tagore). Et sõda siis ainult lubatud, kui ta „õiglane“, „õigus-

tahtud“ on, rõhutatakse tihti. Kuid see on vähese tähtsusega, sest mõisted „õiglane“ jne. on täiesti suhtelised. Väitel, et ainult kaitse sõda on õigustatud, on puuduseks, et pealetungi ja kaitse sõda on paljalt poliitilised mõisted. Nimetatud sõdasid tuleb, kui nad alganud, ühede ja samade põhimõtete järele pidada. Nad nõuavad ühesugust ettevalmistust. Iga riik ütleb, kui sõda alustab, et ta on sunnitud oma õiguste kaitseks sõjariista haarama.

Marksism, mis esiteks sõda eitab, on hiljem sõja pooldajaks muutunud. Adler, Lenin („Marksism ei ole patsifism“, „Ilma sõjata pole sotsialistid enam sotsialistid“), Bucharin, Engels ja Kautsky jaatavad sõda. Nõukogude Vene, kui marksismi riiklik esitaja, on võimsalt relvastatud, peab sõdasid ja on militarismi vaimustatud pooldaja.

Patsifismi pooldavad alati võitjad ja tugevad. Sõda võib nende saavutatud seisukohta ainult kõigutada. Rõhutud ja võidetud vaatavad alati sõjariistade poole. Patsifism on neile ainult vastase kaitsejõu nõrgendamise abinõuks.

Vististi pole sõja lõppemist isegi kaugemas tulevikus loota. Seepärast on iga riigi kohus sõjaks kõik valmis pidada, et sõjaga seotud pahesid juba nende alguses ära hoida.

II. Ajalooline osa.

Paljud teadlased oletavad, et riik on mitmesuguste inimgruppide vahelisest võitlusest tekkinud (Heraklit, Hobbes, Gumpłowicz, Oppenheimer, Bluntschli, Spencer, Comte ja teised). Nende õpetuste tõele vastavust uurimata võib öelda, et juba kõige vanemast ajast on riik ja kaitsejõud ühte kuulunud. Sest ajast, kus riik olemas, on olemas ka kaitsejõud. Nad on üksteisest tingitud.

Kui riik ja kaitsejõud oma tekkimisel olid, olid olemas rahvaväed, rändurväed, väerahvad, kuid polnud rahvast ja väge. Algul vastas rahvaliidenduse väeliidendusele (Rooma rahvas jagunes 3 triibuseks à 10 kuuriat à 10 suguharu; vägi — 3 leegioniks à 100 ratsanikku ja 1000 jalgsi sõdurit). Rahvas ja vägi on üks ja sama — võitluses, rahvakoosolekul, laagris, valmistel. Väejuht on riigipea, alljuhid — valitsusorganid, riigikord ja väekorraldus on üks ja sama. Juhtumisel kui mõni sissetunginud rahvas maa algelanikut oma alla heitis, muutusid võitjad sõjaväelaste seisuseks (spartalased, mandshud, doorialased), kuna muud elanikud,

elukutsele vastavalt, kastideks jagunesid (Indias, Egiptis, Jaapanis). See muutis riigi korralduse. Rahvas jagunes mitmesugusteks seisusteks. Relvliik ja teenistuskohustus kirjutatakse ette. Sõja ja rahu üle otsustab rahvakoosoleku asemel riigipea suur- nikkude nõukoguga.

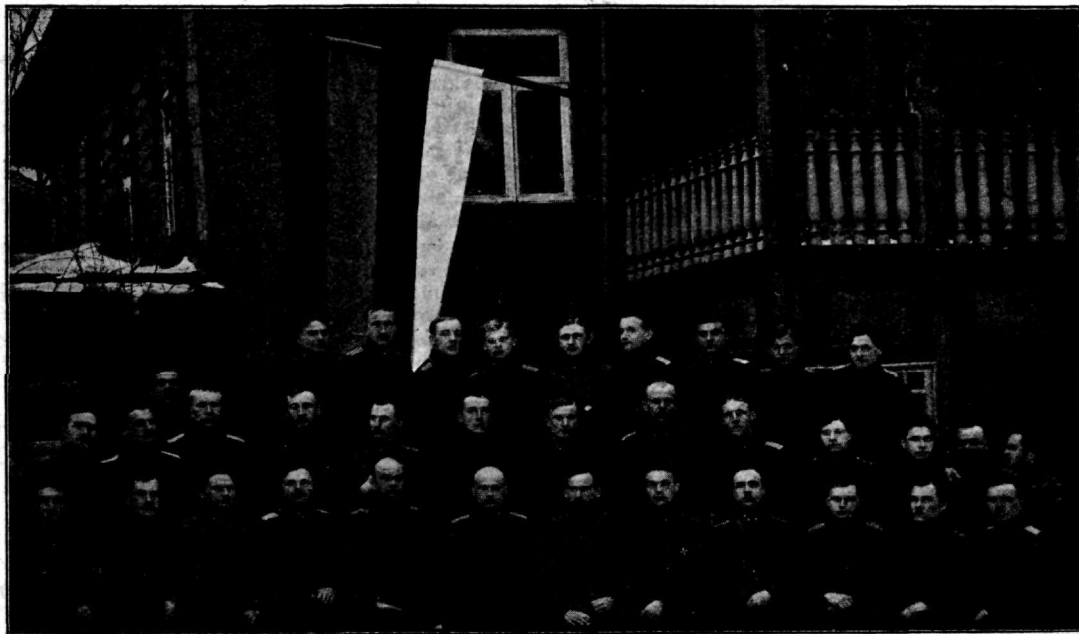
Eriti tihedalt olid riigi ja kaitsekorraldus seotud, kui viimane maast olenevaks sai. Oma haripunkti jõudis see nähtus keskajal. Riigipea, kelle võim palju riigi suurnikkude peale ei ulatanud, pidi abinõu leidma, kuidas omale kaitsejõude soetada. Ta jagas väeteenistuse eest välja maid. Niisugune oli feodaal-kord, mis igalpool maakeral — Hiinas, Jaapanis, Türgis, Araabias ja Egiptis, ette tuli. Abes-

palgaline sõjavägi veel tarvitamist. Riigikorraldusse mõjub palgatud sõjavägi kahjulikult. Palgatud sõjavägi lahutab riigi ja rahva täielikult. Kodanikud võrduvad riigikaitsest. Sõjavägi on rahvale võõras. Mässud on sagedased.

Nagu kaubandusriik ja palgatud sõjavägi lähedalt seotud, nii on seda alaline sõjavägi ja absoluutne monarhia. Alalise sõjaväe all tuleb sõjaväge mõista, mida alati teatav arv lipu all seisab; ta tekib, kui absoluutne monarhia feodaalriigi asemele astub. Riik militariseeritakse.

Üldine väekohustus maksis vanal ajal ainult poliitiliselt õigustatud meeste kohta. Niipea kui väekohustus laiemate hulkade peale üle kanti, anti

5. jälgväe rügem. 7. aastapäeva puhul 21. nov. 1925 a.

Vabadussõjajaegne 5. jälgväe rügemendi ohvitserkond Laura mõisas novembril 1919 a.

siinas ja Marokkos on ta veel tänapäev olemas. Feodaalhärra oli vahepealseks valitsejaks võimetu riigipea ja kaitsetu rahvamassi vahel. Seega seisib feodalism nii riigi- kui kaitsekorralduse teenistuses.

Tähelpanu väärseks nähtuseks on maaga varustatud väeosad (Egiptis — tulmiidid, Ungaris — piirikoloniid, Venes — kasakad). Nad olid mõnel juhtumisel riigile väga kardetavad, sest, võrreldes rekruteeritud või palgatud sõjaväega, nad palju iseseisvamad olid.

Mis palgatud väeosadesse puntub, siis tekivad nad Euroopas keskajal pikemate sõdade puhul, mille jaoks feodaal riik oma puuduliku sõjaväelise korraldusega küllaldaselt inimjõude muretseda ei suutnud. 12. aastasajal uuesti ellu tõusev rahamajandus aitab seks kaasa.

Ka riigi puudulik valitsusaparaat sunnib vaba- tahtlikke väeosi tarvitama (Hiina), sest et, üldisest väekohustusest hoolimata, kohustuseliste sunduslik kokkukutsumine võimalik pole. Eriti lähedalt on üksteisega seotud kaubandusriik ja palgatud sõjavägi. Kaubandusriikide rahva väike arv sundis kaitseks võõrast inimjõudu tarvitama. Ka tänapäev leiab

neile ka poliitilised õigused. Nii on see ka uemal ajal olnud. Üldine väekohustus ja poliitiliste õiguste andmine on alati käskäes käinud.

Miilitsat on nii mitmet liiki, kui palju riike selle väesüsteemiga olemas on. Peatunnused — elukutse- liste juhtide korpuse ja alaliste väeosade puudumine ning kokkukutsutavate lühike ettevalmistuse aeg. Uuemaaja sõjalised kaalumisid räägivad miilitsa vastu. Suured erialased teadmised, mida nüüdis- aegne sõda nõuab, teevad siin väärtuslike võitlejate ettevalmistuse võimatuks. Ka Schweitsis jõutakse juba sellele teadmisele. Miilits ja demokraatlik kord ei ole tingimatult ühendatud. Demokraatliste riikide nagu Inglis-, Prantsusmaa, Ameerika Ühisriikide sõjaväes valitseb autokraatlik kord. Demokraatia variseb kokku niipea kui sõjavägi teatavatest piiridest üle demokraatiseeritakse.

Imasõda tõi suured muudatused. Ei võidelnud enam ainult vägi rindel, kuna „rahvas“ kodus istus. Võitles terve rahvas. Kes ei võidelnud, oli sõjatõus- tuses tegevuses. Sõjavägi ja rahvas olid jälle üks, ring oli uuesti suletud.

III. Riigiõiguslik osa.

Kõigis põhiseadustes on, kas üksikutesse osadesse laiali pillutuna või ühte koondatult, ka riigikaitse korraldus kindlaks määratud. Et kordamise vajadust ära hoida, on parem, kui kaitsejõu korraldusele põhiseaduses eri osa, „Kaitsejõud“, pühendatakse. Shveitsi põhiseaduses on ühe lausega väljendatud, mis teistes põhiseadustes pikalt ja laialt öeldud või hoopis ütle mata jäetud: „Liidul on eesmärgiks: Isamaa iseseisvuse kaitse väliselt ja korra ning rahu alalhoidmine sisemiselt...“. Sama eesmärk on ka sõjaväel, mis seks abinõu moodustab.

On raske öelda, kus kaitseksimustes seadusandlus algab ja kus ta lõpeb. Piir põhiseaduse, seaduse ja seadluse vahel on siin väga veniv. Seal, kus riigipea suure käsklusvõimuga varustatud, muutuvad piirid veel ebamäärasemaks. Kaitseadusandlus puudutab praegusel ajal pea kõigi eriministriumite alasid. Üldiselt maksab siin nende seaduste andmisel sama kord, mis iga teise seaduse juureski. Pärast ilmasõda on kõrgematel kaitseõukogudel (Prantsusmaa, Inglismaa, Poola jne.) kaitseadusandluse kohta suur mõju.

Riikide ühendustes nõuab kaitseadusandlus erilist korraldust ja leiab seepärast nende põhiseadustes üksikasjalisemat käsitust. Riikide liit piirdub harilikult üldise väejuhatuse korraldusega, kuna siin tiheda ühtlase kaitseväge korralduseni kunagi pole jõutud, sest riikide kord on selles takistuseks. Riikide liidu kaitseadusandlus piirdub seega ainult ühe lepinguga.

Liitriigis omandab kaitseadusandlus laialdase ulatuse, sest kohustused ja õigused liidu ja riikide vahel määratakse täpselt kindlaks (kelle käsutada kaitseväge, juhi nimetamise, ülemjuhatus, administratsioon, eelarve jne.).

Suurem hulk põhiseadusi piirdub sellega, et kodanikkude teenistusviisi kindlaks määravad, kuna kaitseväe teenistuse muud osad eriseadustega kindlaks määratakse. Kaitseväe sisse kuuluvad kaitse viis ja liigitus, teenistuskohustus, täiendamiseviis, jne. Mis tsiviil- ja sõjaväelise valitsemise puutub, siis on paljudel juhtumistel tsiviilvalitsus sõjaväelisele kujunenud (Preisi), teistest küllast aga veel praegugi mõnes kohas tsiviil ja sõjaväeline võim ühe sõjaväelase kätte koondatud (Persia, Hiina, asumail).

Kodanikkude õigustused ja kohustused kaitseväe teenistuse suhtes on peaaegu alati põhiseadusega kindlaks määratud. Üldiselt kõlab see määrus: Kõik riigi kodanikud on kaitsekohustuslised. Paljudes põhiseadustes on veel täiendused vanaduse, teenistusaaja, eesmärgi jne. kohta. Harilikult on sõjaväeteenistuse kohustusega poliitilised vabadused seotud. Paljudes riikides olenevad kodanikkude teatavad õigused (riigiteenistuse õigus, valimisõigus) väeteenistuse kohustuse täitmisest.

Väeteenistuskohustus halvab paljuid õigusi, nagu liikumise (väljarändamise), valimise, abiellumise, ühinete, palvete ja kaebuste avaldamise õigust. Väeteenistusega kaasas käivate õigustest võiks nimetada: isiklikust maksust vabastamisest, enneaegset täiealiseks tunnistamisest. Seega loob väeteenistusekohustus sõdurile erilise seisukoha, teda õiguste suhtes osalt soodustades, osalt aga piirates.

Kaitsejõu käsutamise õigus on tihedalt seotud sõja kuulutamise ja rahutegemise ning eelarve õigusega. See üksteisest olenevus on ajaloos paljudele sisemistele tülidele ja väelustele põhjustanud. Kaitsejõu käsutamise õigus on riigipeal või parlamendil. Keerulisemad on vahekorrad kaitsejõu tarvitamisel sisemise korra alalhoidmiseks. Liitriikides on harilikult siin osariikidel käsutamise õigus. Mõnes Ameerika riigis võivad ka kohtunikud (Nicaragua) ja

üksikud ametvõimud (Chile) sõjaväge otsuste täideviimiseks tarvitada.

Vastandina püüdele sõjaväge parlamendist eemal hoida (Peru, Rumeenia, Chile, Boliivia, Bulgaaria) on Prantsuse saadikute koja esimehel õigus sõjaväge politsei kohuste täitmiseks saadikute koja hoones tarvitada.

Sõjaväge tarvitamine korrapidamise otstarbel on üks sisepoliitika keerdküsimustest. Inglismaa ei tunne administratiivset vägede tarvitamist (tugev politsei). Itaalias on vägede tarvitamine sisekorra kaitseks keelatud. Kuid siiski pole ühtki riiki, kes juhtumisel, kui sisemine kord hädaohus, sõjariistu poleks tarvitanud.

Mõned põhiseadused näevad ette õiguse, vägede garnisonidesse paigutamist eriti seadusega reguleerida. See on põhjendatud asjaoluga, et vägesid omal volil ümber paigutades, võib valimiste peale mõjuda (Tsheho-Slovakkia), rahva teatavte ringkondade peale survet avaldada (tööstusringkonnad).

Kõigis riikides on vahekorra otstarbekohane kindlaksmääramine riigipea, valitsuse, parlamendi, ülemjuhataja, kindralstaabi ülema ja sõjaministri vahel väga raske. Tekivad hõõrumised. Isegi monarhiates, kus riigipea ja vägede kõrgem käsutaja ühte isikusse on koondatud, ei leia see küsimus alati rahuldavat lahendust. Üheks põhjuseks on ka siin, nagu vabariikideski, kartus võidurikka väejuhi ees.

Välispoliitikaga on väekorraldusel niipalju kokkupuutumist, kuivõrra tähtis on, kuidas suhted sõjaliste juhtide ja poliitika juhtide vahel riigikorra põhjal kujunevad. Iga lepingu ja liidu taga peab seisma tegelik jõud, mis kohandatud igakordsele välispoliitilisele olukorrale. Puudused ses suhtes halvavad riigi tegevusvabadust. Seda võib parandada kooskõlaga välispoliitika ja väejuhatuse vahel. Ei ole kahtlust, et sõjapidamine poliitikale allub (Bismarck). Kaitsejõud pole muud midagi kui poliitika abinõu (Clausewitz).

Nii nimetatud erandseisukorras (piiramiseisukord, sõjaseisukord) lõpetab valitsus olukorra sunnil kodanikel poliitiliste õiguste tarvitamise, seab sisse erakorralise kohtud, annab kodanlike võimu üle sõjaväelisele asutustele. Erandseisukorra väljakuulutamise õigus, mis põhiseaduses ette nähtud, on samuti mitmesugune nagu sõjakuulutamise ja rahutegemise õiguski. Mõnes seaduses on erakorralised kohtud ainult sõjakorral lubatud. Üheks erandseisukorra eriliseks kujukse on sõjaväeline valitsus, mis seal end igal pool peale sunnib, kus tülid parteide või üksikute rahvaste vahel riigis valitsuse moodustamise võimatuks teevad. Sõjaväeline valitsus — sõjavägi peaks alati parteitu olema — on siis ainsaks seisukorrast väljapääsu abinõuks.

Mis puutub sõjaväelise kohtupidamise, siis on ta sama vana kui sõjavägi. Ta on õigustatud sõduri elukutse erisustega, mis sarnaste eksimustega seotud, mis harilikus elus ette ei tule ja mille üle otsustamiseks tsiviil isikuil kompetentsus puudub. Sõjaväelised eksimused on ühed ja samad, olgu nad Justinaanuse „Corpus juris“ või praegustes sõjaväe nuhtluseadustes üles loetud. Võitlusest on alati ühed ja samad hingelised nähtused tingitud. Sõjaväe kohtupidamine on oma üldjoontes rippumatu ajast, kohast ja poliitilistest muudatustest. — Ohvitseri aukohus — täiesti demokraatlik asutus — on eriti just demokraatlikes vabariikides kaotatud.

IV. Lõpuvaatlused.

Ilmasõja mõjud annavad end veel selgesti tunda. Riikidevaheline jõudude jaotus pole veel tasakaalu saavutanud, sellest siis riikide suured relvastused, kuna samal ajal majandusline seisukord neil vilets.

Ilmasõja tagajärjel on ka tekkinud Nõukogude Vene, see esimene tööliste liikumise reaalsem saavutus riikluse alal. Tema uued riigikorralduse alused koos üle kõigi riikide ulatuva ilmarevolutsiooni propandaga jätvavad kindlasti omad jäljed poliitilisse ellu.

Rahvasteliit, samuti ilmasõja pärandus, loob kõigil aladel tugeva riikidevahelise rippuvuse.

Kuna ilmasõda riikide korraldusse suuri muudatusi tõi, nii et üksikute riikide kord lahkuminevam on kui enne sõda, on ta vägede korraldusse ühtlustavalt mõjunud. Praegu ei ole riigikorralduse sõjaväe korralduse peale mõju. Viimane on ainult puht sõjaväeliste nõuetele kohandatud. V. K.

5. j. rüg. aastapäeva puhul 21. nov.

5. jalgväe rüg. sõdureid lõunasöögil.

Ametlikud teated.

Käsu kiri kaitseväele.

Nr. 2954.

Tallinnas, 27. novembril 1925 a

(Ohvitseride kohta).

Ülendatakse Vabariigi Valitsuse otsusega
25. novembr. 1925 a.:

Kaptenid — majorideks:

Krappe, Rudolf, 7. jalaväe rügemendist, vanusega 28. novembr. 1924 a.

Koern, Viktor, 7. jalaväe rügemendist, vanusega 28. novembrist 1924 a.

Mullas, Osvald, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 28. novembrist 1924 a.

Sepp, Martin, sõjaväe varustusvalitsusest, vanusega 28. novembrist 1924 a.

Ojasson, Ulrich, side-pataljonist, vanusega 28. novembr. 1924 a.

Lilienthal, Harry-Rihard-Georg, kindralstaabist, vanusega 28. novembrist 1925 a.

Sivv, Johannes, Sakala jalaväe rügemendist, vanusega 28. novembrist 1925 a.

Jõgi, August, kindralstaabist, vanusega 28. novembr. 1925 a.

Putmaker, Eduard, kindralstaabist, vanusega 28. nov. 1925 a.

Varres, Osvald, III diviisi intendantuurist, vanusega 28. novembrist 1925 a.

Pulma, Johannes, Pärnu maakonna rahvaväe ülema asutusest, vanusega 28. novembrist 1925 a.

Leitnandid — kapteniteks :

Urm, Elmar, merikindlustest, vanusega 29. märtsist 1920 a.

Virit, Hans, 1. jalaväe rügemendist, vanusega 16. novembrist 1921 a.

Vassil, August, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 10. detsembrist 1921 a.

Vall, Aksel, 5. jalaväe rügemendist, vanusega 15. detsembrist 1921 a.

Värnik, Johannes, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 5. novembrist 1922 a.

Mänd, Ferdinand, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 27. novembrist 1922 a.

Jagund, Jaan, kindralstaabist, vanusega 27. aprillist 1923 a.

Krupp, Rudolf, II diviisi suurtükiväest, vanusega 4. juulist 1923 a.

Mois, Jüri, lennುವäe rügemendist, vanusega 23. juulist 1924 a.

Nei, Richard, sõjaväe varustusvalitsusest, vanusega 19. septembrist 1924 a.

Ilthal, Robert, II diviisi staabist, vanusega 24. veebruarist 1925 a.

Noorem-leitnandid — leitnantideks :

Nieler, Karl, sõjaväe ringkonnakohtust, vanusega 9. veebruarist 1925 a.

Rüüd, Otto, ranna- ja õhukaitsest, vanusega 14. veebruarist 1925 a.

Puusepp, Oskar, sõjaväe varustusvalitsusest, vanusega 28. veebruarist 1925 a.

Kaschan, Artur, 2. jalaväe rügemendist, vanusega 28. veebruarist 1925 a.

Intal, Rudolf, 5. jalaväe rügemendist, vanusega 1. aprillist 1925 a.

Abel, Karl, lennುವäe rügemendist, vanusega 3. aprillist 1925 a.

Püss, Edmund, 6. jalaväe rügemendist, vanusega 15. aprillist 1925 a.

Martson, Mihkel, auto-tankide divisjonist, vanusega 29. aprillist 1925 a.

Polmann, Oskar, I diviisi staabist, vanusega 1. maist 1925 a.

Sass, August, pioneer-pataljonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Sibul, Friedrich, ratsa rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Buldas-Bullers, Aleksander, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Grassmandorff, Bruno, 2. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Iloes, Aleksander, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Lootsmann, Johannes, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Lääne, Joosep, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Nordmann, Villiam, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Rass, Harald, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Ratasepp, Mihkel, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Reinhold, Aleksander, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Ruubach, Richard, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Schüller, Boris, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Stunde, Heinrich, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Tennorist, Ralf, III diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Treifeldt, Otto, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Arro, Aleksander, lennುವäe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Enok, August, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Hindper, Raimund, ratsa rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Kvilas, Johannes, III diviisi staabist, vanusega 1. maist 1925 a.

Lest, Aleksander, 10. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Nurmburg, Otto, 7. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Perlits, Robert, 2. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Pommer, Paul, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Sander, August, 6. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Schüller, August, sõjaministeeriumist, vanusega 1. maist 1925 a.

Silmann, Ferdinand, Sakala jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Seppik, Edmund, auto-tankide divisjonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Simon, Friedrich, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Simmo, Gustav, 6. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Sinkelmann, Johannes, üksikust eskadronist, vanusega 1. maist 1925 a.

Soe, Jaan, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Trarube, Paul, 1. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Tuwikene, Karl, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Valdmann, August, 1. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Zeemann, Aleksander, 2. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Amberg, Eduard, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Breede, Feliks, 5. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Darsch, August, sõjaväe ühendatud õpeasutustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Koern, August, kindralstaabist, vanusega 1. maist 1925 a.

Kokk, Hermann, Harju maakonna rahva-väe ülema asutusest, vanusega 1. maist 1925 a.

Kongas, Arved, 1. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Köhler, Voldemar, 10. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Leiberg, Arved, 2. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Padar, Aksel, 1. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Pärdi, Konstantin, 6. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Tingas, Konstantin, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Toom, Viktor, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Anvelt, Johann, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Berg, Heinrich, 1. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Lepp, Frits, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Ilves, Eduard, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Neubaum, Nikolai, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Pöder, Jaan, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Rudi, Paul, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Tambek, Elmar, II diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Meibaum, Martin, 6. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Olem, Nikolai, 1. soomusrongide rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Pajo, Viktor, I diviisi suurtükiväest, vanusega 1. maist 1925 a.

Rähk, Johannes, 7. jalaväe rügemendist, vanusega 1. maist 1925 a.

Müller, Erich, pioneer-pataljonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Under, Arnold, lennುವäe rügemendist, vanusega 22. maist 1925 a.

Rostok, Heinrich, 10. jalaväe rügemendist, vanusega 10. juunist 1925 a.

Suivi, Aleksander, lennುವäe rügemendist, vanusega 26. juunist 1925 a.

Soobik, Johannes, 7. jalaväe rügemendist, vanusega 1. juulist 1925 a.

Välja, Arnold, pioneer-pataljonist, vanusega 5. juulist 1925 a.

Reissar, Eduard, lennುವäe rügemendist, vanusega 11. juulist 1925 a.

Resen, Emil, II diviisi suurtükiväest, vanusega 24. juulist 1925 a.

Juhkam, Johannes, lennುವäe rügemendist, vanusega 6. augustist 1925 a.

Kalve, Ado, lennುವäe rügemendist, vanusega 6. augustist 1925 a.

Mihkelson, Gustav, lennುವäe rügemendist, vanusega 6. augustist 1925 a.

Seppar, Rudolf, lennುವäe rügemendist, vanusega 6. augustist 1925 a.

Brokner, Verner, 1. soomusrongide rügemendist, vanusega 31. augustist 1925 a.

Ein, Johannes, 5. jalaväe rügemendist, vanusega 31. augustist 1925 a.

Kesse, Julius, II diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Kikelbach, Friedrich, II diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Kolga, Ralf, II diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Kristjan, Axel, 2. jalaväe rügemendist, vanusega 31. augustist 1925 a.

Miil, Ernst, III diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Peepsen, Evald, II diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Puusep, Oskar, 1. jalaväe rügemendist, vanusega 31. augustist 1925 a.

Riiber, Nikolai, III diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Tschernitsky, Roman, I diviisi suurtükiväest, vanusega 31. augustist 1925 a.

Uibo, Karl, III diviisi suurtükiväest, vanusega 9. novembrist 1925 a.

Lipnik — noorem-leitnandiks :

Leinberg, Kristjan, ratsa rügemendist, vanusega 29. maist 1925 a.

Nr. 2955.

Tallinnas, 27. novembril 1925 a.

(Ohvitseride kohta).

Ülendatakse *Vabariigi Valitsuse otsusega* „25.“ novembrist 1925 a.:

Vanem-leitnandid — kapten-majorideks vanusega 28. novembr. 1925 a.:

Lüikane, Hermann, S/l. „Lembitu“ komandööri abi.

Anton, Karl, T/p. „Sulevi“ insener-mehaanik.

Meriväe noorem-leitnandid — meriväe leitnantideks:

Prees, Kurt, merilaevastiku divisjonist, vanusega 20. novembrist 1924 a.

Schmiedehelm, Ferdinand, sõjaväe ühendatud õpeasutustest vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Orberg, Adolf, kindralstaabist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Linneberg, Bruno, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Lukas, Albert, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Sandbank, Johannes, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Linneberg, Kurt, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Pontak, Alfred, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. jaanuarist 1925 a.

Järv, Aleksander, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Feldmann, Jaak, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Jürisson, Albert, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Veizenberg, Johannes, merijõudude staabist, vanusega 1. maist 1925 a.

Valge, Nikolai, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Roden, Johannes, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Vares, August, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Baum, Georg, merilaevastiku divisjonist, vanusega 1. maist 1925 a.

Martin, Mihkel-Samuel, merikindlustest, vanusega 1. maist 1925 a.

Nr. 2956.

Tallinnas, 27. novembril 1925 a.

(Sanitäär-ohvitseride kohta).

Ülendatakse Vabariigi Valitsuse otsusega „25.“ novembr. 1925 a.:

Sanitäär-kaptenid — sanitäär-majorideks vanusega 28. nov. 1925 a.:

Vehik, Leander, 5. jalaväe rügemendist.

Eilmann, Konrad, merikindlustest.

Laur, Emil, lennுவäe rügemendist.

Sanitäär-leitnandid — sanitäär-kapteniteks:

Kalamees, Elmar, 10. jalaväe rügemendist, vanusega 15. septembrist 1925 a.

Viburg, Johannes, Tallinna sõjaväe haigemajast, vanusega 10. oktoobrist 1925 a.

Sanitäär noorem-leitnant — sanitäär-leitnandiks:

Reimer, Arthur-Bernhard, Sakala jalaväe rügemendist, vanusega 16. novembrist 1925 a.

J. Soots

Kindralstaabi Kindral-major,
Sõjaminister.

Kultuur-selgitustöö kursuste kava 1925 a.

VII õpenädal, 8.—13. nov.

Esmaspäev:

Kell 9—10.50. Psükoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Eesti ajalugu. M. Välbe. — 13—14.50. Eesti Vabadussõja välispoliitika. Ed. Laaman. —

Teisipäev:

Kell 8—9.50. Eesti ajalugu. M. Välbe. — 10—10.50. Kõnekunst. A. Tamm. — 11—12.50. Kodumaateadus. J. Kents. — 16—16.50. Teem Nr. 9. — 17—17.50. Õpeistung teem Nr. 9 läbiharutamiseks.

Kesknädal:

Kell 7.50—8.40. Teem Nr. 4. — 9—10.50. Psükoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Eesti Vabadussõja välispoliitika. Ed. Laaman. — 13—14.50. Õpeistung teem Nr. 4 läbiharutamiseks.

Neljapäev:

Kell 9—10.50. Ühiskonnateadus. K. Ast. — 11—12.50. Kodumaateadus. J. Kents. — 16—16.50.

Teem Nr. 19. — 14—14.50. Õpeistung teem Nr. 19 läbiharutamiseks.

Reede:

Kell 7.50—8.40. Teem Nr. 10. — 9—10.50. Psükoogia. A. Kuks. — 11—12.50. Õpeistung teem Nr. 10 läbiharutamiseks. — 18—18.50. Rahvusaate sisu. G. Kirschbaum, major. — 19—19.50. Läbiääkimised.

Laupäev:

Kell 9—10.50. Majandusteadus. A. Tamm. — 11—12.50. Ühiskonnateadus. K. Ast.

Märkus. 1) Lõengutest on vabakuulajatel osavõtmine lubatud.

2) Teoreetilised tunnid on Ohvitseride Keskkoogu Kasinos; praktilised „Sõdurite kodus“.

Vastutav toimetaja E. Limberg.

Väljaandja: Sõdur. Tallinn, Uus tän. nr. 10.

OLEME SAANUD MÜÜGILE JA SOOVITAME MÕODUKATE HINDADEGA

LIHTVORMI ÕLAKUID,

MAAVÄE OHVITSERI PALITU RIET, MAAVÄE UUE VORMI TALIMÜTSE
NII OHVITSERIDELE KUI SÕDURITELE

SÕJAVÄE MAJANDUSÜHISIS

VENE TÄN. 5.

KÕNETRAAT 9-42.